

FOLKETINGSTIDENDE

FORHANDLINGERNE
I FOLKETINGSARET 1985-86

(137. ÅRGANG)

II

Sp. 1505-3040

J. H. SCHULTZ A/S
KØBENHAVN

1987

[Indenrigsministeren]

er sket indbetaling for insemination til lægers private konti?»

I denne anledning skal man næst efter at konstatere, at spørgsmålet også vedrører alle andre steder end Frederiksberg, redegøre for træk af sagens forløb på Frederiksberg og herunder besvare indenrigsministeriets spørgsmål om, hvad der siden er passeret i sagen:

På Frederiksberg hospital har man siden 1967 anvendt såkaldt heterolog inseminering (anvendelse af fremmed persons sæd) til behandling af barnløshed. Behandlingen udføres oprindelig på mere forsøgsmæssig basis og gennemførtes bl.a. ved hjælp af tilskud fra fondsmidler og frivillige bidrag fra de behandlede ægtepar, idet dog udgifter til lokaler, lønninger m.v. afholdtes over hospitallets gynækologiske afdelings driftsbudget.

I 1971 drøftedes sagen i hospitalsudvalget og magistraten, fordi en frivillig betaling fra de hjulpede kvinder og deres ægtemænd kun kunne dække udgiften til indkøb af sædportioner, der anvendtes til insemination, men ikke sædportioner til analyseformål, hvorfor der ønskedes et bidrag dertil fra hospitalsdriften. Dette blev bevilget, idet det samtidig accepteredes, at kravet om at opretholde anonymitet omkring såvel de behandlede kvinder som sæddonorerne nødvendiggjorde, at de frivillige bidrag og betaling til sæddonorer kun kunne administreres af det til klinikken knyttede personale, dvs. især overlæge P. E. Lebech. Et beløb svarende til analyseudgifterne er siden hver måned blevet indsat på en særlig konto i Handelsbanken, som af overlæge Lebech anvendes til betaling af sæddonorer efter en takst, der oplystes at være aftalt mellem sædbankerne, f.eks. på rigshospitalet og i Københavns kommune.

Kvindernes mulighed for at opnå vederlagsfri behandling har været vurderet efter sygehuslovens regler og har været uden sammenhæng med opfordringen til at yde frivillige bidrag til betaling af forbrugte sædportioner, men i erkendelse af risikoen for, at kvinderne i nogle tilfælde vil kunne misforstå deres situation og rettigheder, har magistraten den 9. september 1985 besluttet at lade ordningen ophøre, idet betaling af sæddonorer fuldt ud finansieres af kommunen.

Bortfaldne spørgsmål:

Spm. nr. S 240 og 241

Formanden:

Det er meddelt mig, at spørgsmål nr. S 240 og 241, der var stillet af Camre (S) til miljøministeren, den 13. november 1985 er taget tilbage af spørgeren. Spørgsmålene, der dermed er bortfaldet, var sålydende:

Til *miljøministeren* (8/11 85) af:

Camre (S):

»Hvilke 21 produkter har EF ønsket at mærke »kræftfremkaldende«?«
(Spm. nr. S 240).

Til *miljøministeren* (8/11 85) af:

Camre (S):

»Hvilke 38 produkter har danske miljømyndigheder ønsket at mærke »kræftfremkaldende«, og hvilken bindende lovhjemmel i Danmark kan forhindre folketinget i at kræve de 38 produkter forsynet med mærkningen »kræftfremkaldende«?«
(Spm. nr. S 241).

Den næste sag på dagsordenen var:

2) *Forespørgsel nr. F 4:*

Forespørgsel til forsvarsministeren:

»Hvad kan ministeren oplyse om NATOs planer for nye og moderniserede kortdistanceatomvåben (nye atomartillerigranater, flybomber m.v.) i Vesteuropa og om NATOs planer om andre kortdistanceatomvåben, herunder general Rogers' planer om neutronvåben?«

Af Albrechtsen (VS) og Thoft (SF).

(Forespørgslen anmeldt 8/10 85. Fremme af forespørgslen vedtaget 15/10 85).

Formanden:

Jeg skal for god ordens skyld gøre opmærksom på, at afstemning om eventuelle forslag om motiverede dagsordener først vil finde sted i morgen, torsdag den 14. november.

Begrundelse

Albrechtsen (VS):

[Albrechtsen]

Da USA og NATO i 1983 stod over for at gennemføre opstillingen af de nye vesteuropæiske atomraketter på tværs af den mest massive folkelige modstand, der længe er set mod nogen sag, havde man brug for et figenblad, bag hvilket man kunne skjule den nøgne kendsgerning, at man var ved at kaste sig ud i et farligt nyt kapitel i oprustningens historie. I et forsøg på at finde et sådant figenblad udsendte NATO-forsvarsministrene fra deres møde i Montebello i Canada i oktober 1983 meddelelsen om, at NATO ville trække 1.400 atomvåben tilbage fra Vesteuropa.

Hvad man belejligt undlod at meddele dengang, var to ting. For det første, at der var tale om gamle, forældede våben, der mere var til fare for NATO-styrkerne end for modparten, og som for længst stod til skrotning. Fremstillingen af dette skridt som et nedrustningsskridt var derfor, for at sige det pænt, at gøre en dyd af nødvendigheden. Det var faktisk en temmelig hyklerisk sag. For det andet, hvad der var endnu værre, godkendte ministrene i Montebello samtidig et omfattende moderniseringsprogram for nye, kraftigere, længerevarende kortdistanceatomvåben, som man desværre også dengang glemte at informere den vesteuropæiske offentlighed om, og som, hvad forsvarsministeren hårdt presset endelig her i sommeren 1985 måtte indrømme, identificerede en række moderniseringer.

Vi ved fra USA, hvad det er for våben, det drejer sig om. Det vil jeg senere i denne debat vende tilbage til. Vi kender endnu ikke disse våbens antal og placering i Vesteuropa. Vi ved i dag heller ikke nøjagtigt, hvor langt fremskredne general Rogers' planer om vesteuropæiske neutronvåben er. Vi ved, at NATO-generalen arbejder målbevidst på den sag, og at de nye granattyper kan udstyres med neutronbommesprænghoveder, men vi ved også, at vi ikke vil have disse våben. Den samlede plan for nye kortdistanceatomvåben forhandles i øjeblikket mellem Rogers og de lande, som skal modtage de nye våben. Når disse tosidede forhandlinger, der skal afgøre, hvilket antal og hvilke typer de enkelte lande skal modtage, er afsluttet, vil sagen igen nå frem til NATO-ministrene, der i øvrigt løbende har godkendt statusrapporter om sagen.

På trods af sagens uhyre alvorlige karakter og på trods af, at der her er tale om et nyt

atomart oprustningsskridt, har vi ikke fra forsvarsministerens side kunnet opnå løfte om, at folketetinget vil blive informeret, før disse beslutninger træffes i NATO. Men vi mener ikke alene, at folketetinget og offentligheden skal informeres, før der træffes beslutning. Vi mener også, at beslutningen om Danmarks holdning skal træffes her i folketingssalen, i fuld offentlighed.

Det danske folketing er imod atomoprustningen. Vi håber også, det danske folketing er imod denne konkrete del af denne oprustning, og derfor har SF og VS rejst denne forespørgsel.

Besvarelse

Forsvarsministeren (Engell):

Indledningsvis vil jeg gerne slå fast, at jeg løbende har holdt folketetinget og det udenrigspolitiske nævn orienteret om de spørgsmål, som fremgår af forespørgslen, således at denne debat næppe kan bringe noget frem, som ikke allerede er kendt af alle interesserede parter. Men jeg skal naturligvis som ønsket endnu en gang redegøre for den såkaldte Montebellobeslutning og de konsekvenser, den har for forsvaret i NATO.

På mødet i NATOs nukleare planlægningsgruppe i Montebello i oktober 1983 blev det på grundlag af en rapport fra den såkaldte high level-gruppe besluttet i de kommende år at reducere NATOs nukleare lager i Europa med 1.400 sprænghoveder ud over de 1.000, der blev trukket tilbage som en konsekvens af dobbeltbeslutningen i 1979.

I den forbindelse blev Saceur, der jo er den øverstkommanderende for de allierede styrker i Europa, anmodet om nærmere at fastlægge, hvilke typer sprænghoveder der skulle fjernes, hvorfra de skulle trækkes tilbage, og tilbagetrækningstakten. Jeg har i sin tid redegjort herfor i udenrigspolitisk nævn og i folketetinget, hvor jeg har gjort opmærksom på, at med denne reduktion ville det nukleare lager i Europa være nede på et minimum, ca. 4.600 sprænghoveder, og at dette antal – uanset de planlagte deployeringer af Pershing II og krydsmissiler – ikke igen ville blive forøget. Der er altså tale om reelle reduktioner, der er baseret på analyser af det fremtidige behov på det lavest mulige niveau og ikke beregnet ud fra våbensystemer, der forventes udskiftet på grund af forældelse.

[Forsvarsministeren]

Når reduktionerne er gennemført endeligt i 1988, vil vi – det vil jeg gerne sætte en streg under – være nede på det laveste antal kernenvåben i Vesteuropa i de sidste 20 år.

Jeg har endvidere oplyst, at reduktionerne ville ske inden for alle typer af eksisterende a-våben i Vesteuropa, men at hovedvægten ville ligge på de kortrækkende våbentyper.

Endelig har jeg både her i folketinget og i udenrigspolitisk nævn understreget, at beslutningen i Montebello om de nævnte reduktioner ikke var betinget af gennemførelsen af konkrete moderniseringer, men at forudsætningen for, at et så væsentligt reduceret lager fortsat kan yde det nødvendige bidrag til afskrækkelsen, er, at både fremføringssystemer og sprænghoveder fungerer effektivt og er bedst muligt beskyttet.

Rapporten fra high level-gruppen fra 1983 identificerede således også forskellige mulige forbedringer og tilpasninger af det reducerede lager både af konventionel og af nuklear karakter, som for deres vedkommende kunne fremme våbnenes overlevelsesevne og effektivitet. Som nævnt fik NATOs militære myndigheder tillige til opgave at lade disse muligheder for forbedringer indgå i deres planlægning efter konsultation med de direkte berørte lande.

På NPG-mødet i Luxembourg i april 1985 fremlagde Saceur en statusrapport vedrørende de igangværende reduktioner samt mulige omplaceringer og forbedringer af det reducerede lager. Der blev ikke på dette møde truffet konkrete beslutninger, men det blev taget til efterretning, at Saceur ville tage kontakt med de berørte lande med henblik på videre drøftelser af spørgsmålet.

På NPG-mødet i Bruxelles i sidste måned fik vi præsenteret en ny statusrapport, der gennemgår de drøftelser, som SHAPE foreløbig har haft med de lande, der har atomvåben i deres forsvar. Disse drøftelser har haft karakter af gensidige orienteringer, og det understreges i rapporten, at der ikke under disse møder er blevet truffet beslutning om nationale foranstaltninger, og at noget sådant heller ikke var tanken med disse møder.

Drøftelserne med de berørte lande vil blive videreført, og ministrene vil ved kommende møder blive holdt orienteret om status for disse.

Gennemførelsen af Saceurs anbefalinger vil altså kræve beslutninger i de direkte be-

rørte nationer, og indtil da vil Saceurs anbefalinger blive inkorporeret i NATOs ordinære styrkemålsanbefalinger i 1986 og fremover, der også er rettet til de berørte lande.

Der vil således blive tale om en række nationale afgørelser vedrørende udformningen af de pågældende landes eget forsvar, ikke nogen fælles alliancebeslutninger.

De forbedringer, der kan komme på tale, må betragtes som en videreudvikling af bestående våbentyper samt forbedrede konventionelle støttesystemer og foranstaltninger til bedre beskyttelse, herunder imod terrorister. Der kan blive tale om mere solide konstruktioner, avancerede alarmsystemer samt forbedret uddannelse af vagtpersonale og tilsvarende.

Regeringen finder det væsentligt, at de våben, der nu engang er placeret, sikres bedst muligt imod uautoriseret brug. Sådanne våben i hænderne på en terroristorganisation ville kunne få helt uoverskuelige konsekvenser.

For god ordens skyld vil jeg godt igen understrege, at der ingen planer findes om at udplacere neutronvåben i de europæiske NATO-lande. De formodninger, der nu og da, bl.a. af forespørgerne i denne debat, fremføres, har altså intet hold i virkeligheden, heller ikke, at Saceur skulle have godkendt et særligt arrangement i så henseende. Jeg vil imidlertid gerne benytte lejligheden til at oplyse, hvorledes status er med hensyn til neutronvåben.

Forholdet er det, at den amerikanske præsident, Reagan, i august 1981 iværksatte produktion af sprænghoveder til Lanceraketter og 8 tommers artillerigranater som neutronvåben. Denne produktion blev indstillet i oktober 1984 i henhold til en kongresbeslutning, og der er ikke siden hen iværksat produktion af noget neutronvåben i USA. Begge typer sprænghoveder blev fremstillet til oplagring på amerikansk territorium, og der er ingen planer om deres overførsel til Europa. Heller ikke dele af neutronvåben opbevares eller planlægges opbevaret i Europa.

Lad mig endnu en gang fastslå, at den danske regerings holdning til neutronvåben er uændret og i øvrigt svarer til de synspunkter, der også blev givet udtryk for fra den tidligere regerings side. Vi ville i givet fald forholde os stærkt kritisk over for forslag om deployering i Europa. Skulle sådanne forslag

[Forsvarsministeren]

fremkomme, hvad altså ikke er tilfældet, ville regeringen, bl.a. ud fra hensynet til ikke at skade nedrustningsforhandlingerne, nære meget alvorlige betænkeligheder.

Jeg skal sige, at regeringen ønsker antallet af atomvåben i Europa, som denne forespørgsel jo vedrører, nedbragt til et absolut minimum. Med Montebellobeslutningen er der fra NATOs side taget et meget væsentligt skridt, og jeg kan oplyse, at der er mulighed for, at vi kan komme endnu længere ned end til de 4.600 våben, som udgør slutresultatet af Montebellobeslutningen.

Hvad NATO-landene har gjort, er et ensidigt skridt, og det er desværre ikke på nogen måde blevet fulgt op af Sovjetunionen. I Warszawapagten er udviklingen ikke gået i den samme, moderate retning. Man har i de senere år stort set ikke blot forøget de kortrækkende atomare systemer, men også gennemført en omfattende modernisering af sådanne systemer.

Fra NATOs side har man på dette punkt været yderst tilbageholdende, men det er vist indlysende, at når man så kraftigt reducerer antallet af kortrækkende våben, som det er tilfældet ifølge Montebellobeslutningen, må de resterende våben kunne opfylde deres afskrækkende mission på forsvarlig måde. Der må altså som for alt andet materiel, militært såvel som civilt, løbende ske en opdatering og forbedring.

Lad mig til sidst endnu en gang understrege, at afgørelse om såvel indholdet af de konkrete reduktioner som arten af forbedringer træffes nationalt og individuelt af de lande, der har atomvåben i deres forsvar, ikke af alliancen som sådan.

Forhandling

Albrechtsen (VS):

Jeg vil starte med at sige, at man dårligt kan kalde det, ministeren kom med nu, en egentlig besvarelse af det spørgsmål, som er stillet i forespørgslen. En egentlig redegørelse for de planer, der længe har været undervejs, fik vi heller ikke i denne omgang. Derfor vil jeg vende tilbage til noget af indholdet af disse planer.

Hovedbudskabet i ministerens besvarelse var, som jeg forstod det, i og for sig ret enkelt, nemlig at regeringen i det store og hele

vil have, at vi skal affinde os med disse planer om nye og moderniserede atomvåben.

Jeg har i dag for første gang hørt ministeren give udtryk for, at man nu ser noget kritisk på disse våben, og det glæder mig, hvis der i det, ministeren sagde derom, for første gang fra regeringens side, i hele den tid vi har arbejdet med denne sag, ligger en erkendelse af, at det er en fejltagelse med disse våben.

Hvad der lå i de bemærkninger fra ministerens side, må vi i løbet af debatten nå til større klarhed om. Det står i hvert fald fast, at statsministeren offentligt har tilbudt at udskrive valg, hvis en SF-VS-dagsorden bliver vedtaget i denne sag. Jeg håber naturligvis, at det tilbud står ved magt.

For mig at se er der godt nok for tiden et flertal i befolkningen for selve NATO-medlemskabet, men der er intet, der tyder på, at der er et flertal for atomoprustningen, tværtimod. Jeg er ganske overbevist om, at der er et solidt flertal imod atomoprustningen. Hvis regeringen virkelig har tænkt sig, at Danmark i NATO passivt skulle se til, mens disse våben udstationeres i Vesteuropa, så tror jeg fuldt og fast på, at befolkningen ved et valg ville underkende denne danske atompolitik.

Det utrolige hemmelighedskræmmeri, vi har været udsat for i denne sag lige siden 1983, er der faktisk ikke blevet lettet på i dag i ministerens besvarelse. Folketinget og befolkningen får ikke at vide, i hvert fald ikke af ministeren, hvad dette egentlig drejer sig om. Det har vi møjsommeligt måttet opklare gennem flere års efterforskning i udenlandske kilder. Men så meget står fast, at de 1.400 kortdistanceatomvåben, man i 1983 vedtog at trække tilbage, er helt forældede, f.eks. de gamle V-33 granater, 8 tommers granater, og de gamle V-48, 155 mm granater, der ifølge det amerikanske militærs oplysninger til USA-kongressen under alle omstændigheder står over for udskiftning. Den ansvarlige på det område, general Sidney Davis, har under en kongreshøring oplyst, at V-48 granaten, bl.a. som følge af den korte rækkevidde og risikoen for radioaktivt nedfald over egne styrker, var fuldstændig forældet.

Det står også fast efter de oplysninger, som er fremlagt i USA-kongressen, og som den amerikanske forsvarsminister har be-

[Albrechtsen]

kræftet over for mig, at USA arbejder målbevidst på at få udstationeret i hvert fald de nye V-82, 155 mm granater, V-79, 8 tommers granater, flybomben B-61 og herudover eventuelt andre våben, muligvis en moderniseret udgave af Lanceraketten. Dette sidste har vi dog endnu ikke sikre oplysninger om. Det samme gælder eventuelt et yderligere luftbåret atomvåben.

Oplysninger om, hvor meget større sprængkraft og rækkevidde de nye våbentyper har, har været vanskelige at få, da disse tal er udeladt i kongresrapporterne, men så meget synes dog sikkert, at rækkevidden af de nye granater stort set fordobles, fra omkring 15 km til omkring 30 km, og at sprængkraften også fordobles, fra omkring 1.000 t trotyl til omkring 2.000 t trotyl. Der er derfor helt klart tale om, at disse moderniseringsplaner betyder et væsentligt oprustningsskridt.

Hertil kommer, at det hele tyder på, at USA og general Rogers er fast besluttet på, at disse granater skal bane vejen for neutronbomben i Vesteuropa. Rogers har i vesttysk TV rent ud erklæret, at skønt den vesteuropæiske opinion er imod neutronvåbnene, som kan indføjes i de nye granater ved hjælp af et enkelt modul, vil de før eller senere blive opstillet. Det var hans budskab til den vesttyske befolkning.

Forsvarsministeren har i sine svar til mig nægtet at kræve en undersøgelse af, om Rogers har ført NATO-ministrene bag lyset ved at fortie disse planer over for ministrene. Sådan er altså forholdet mellem militarismen og demokratiet: hvad den vesteuropæiske befolkning selv mener, spiller ingen rolle for mr. Rogers, og forsvarsministeren mener heller ikke, at det spiller så stor en rolle, at der skal laves en gennemgribende undersøgelse af, hvad Rogers egentlig går og laver.

Derfor må vi i dag have en klar beslutning om, at vi siger nej til disse afskyelige våben. De bygger på et rent ud forbyrderisk princip: at slå mennesker ihjel og lade kapitalapparatet uskadt. 400 neutronvåben står i dag klar i USA til umiddelbart at blive overført til Vesttyskland – efter de oplysninger, der blev fremlagt i vesttysk TV.

Alle disse nye og moderniserede atomvåben – vi kender endnu ikke det nøjagtige antal, men tal på mellem 925 og 1.000 har været nævnt for V-82 granatens vedkommen-

de – skal ses i lyset af den amerikanske Airland Battle-doktrin og FOFA-doktrinen såkaldte dybe slag.

I de amerikanske styrkers felthåndbog, som man også vil kæmpe efter i Europa, si-destilles som bekendt brugen af atomvåben, kemiske våben og konventionelle våben på den såkaldte integrerede slagmark. Dermed sænkes atomtærskelen meget alvorligt, og i kongresrapporterne lægges der heller ikke skjul på, at de nye våben skal give flere eskalationsmuligheder, som det udtrykkes. Med andre ord: med disse våben forsvinder den i forvejen ganske beskedne chance for at stoppe en krig i opløbet og hindre den totale katastrofe.

Inden jeg går over til at fremsætte et forslag om motiveret dagsorden på vegne af SF og VS, vil jeg sige nogle enkelte ord om den misinformation, folketinget og befolkningen efter min mening siden 1983 har modtaget fra forsvarsministeren.

Ministeren har i svar efter svar til mig og også til hr. Thoft benægtet, at der i Montebello blev truffet beslutning om konkrete forbedringer eller moderniseringer. Han har benægtet, at Danmark dengang forpligtede sig på disse planer, og indholdet har han altså slet ikke villet oplyse noget om førend i juli i år – konfronteret med de oplysninger, vi havde indsamlet, og hvor han erkendte, at man faktisk på NATO-mødet i 1983 havde identificeret, som det blev udtrykt, en række mulige forbedringer, altså de nye våbentyper, som jeg lige har været inde på. Hvor meget forpligter man sig ved at »identificere«, vil jeg godt spørge ministeren. Ministeren fastholdt altså, at der ikke var truffet konkrete beslutninger. Danmark havde ikke forpligtet sig.

På den baggrund var det ganske overraskende i pressen at kunne læse, at en af grundene til, at regeringen ikke ville kunne acceptere en SF-VS-dagsorden, som den har været skitseret, var, at man derved ville gribe ind i det, der var besluttet i Montebello. Hvordan kan ministeren argumentere på den måde, når han i årevis har sagt os, at der ikke blev besluttet noget konkret i Montebello? Det vil jeg godt bede ministeren om at forklare mig.

Disse våben er ikke stillet op endnu. De kan endnu standses. De konkrete beslutninger og aftaler med de enkelte lande, vel først

[Albrechtsen]

og fremmest med vort naboland i syd – herunder hvor mange af disse nye våben der skal tilgå det fælles nordtysk-danske NATO-forsvar – kan Danmark endnu nå at sige nej til. Derfor skal jeg på vegne af mig selv og hr. Thoft fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Folketinget pålægger regeringen at arbejde aktivt for et stop for enhver udstationering eller opstilling af nye eller moderniserede atomvåben i Europa, herunder nye kortdistanceatomvåben, atomartillerigranater, flybomber m.v., samt at arbejde aktivt for nedtagning af de opstillede mellem- og kortdistanceatomvåben i såvel Øst- som Vesteuropa.

Endvidere pålægger folketinget regeringen at sikre, at der ikke med dansk tilslutning træffes beslutning i NATO om nye eller moderniserede kortdistanceatomvåben, uden at folketinget forinden har godkendt dette.

Endelig pålægger folketinget regeringen at meddele NATO, at Danmark vil modsætte sig enhver plan eller beslutning om udstationering af neutronvåben.

Herefter går tinget over til næste sag på dagsordenen.«

Formanden:

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår i forhandlingen.

Lasse Budtz (S):

I den efterhånden meget omfattende nationale og internationale debat om sikkerhedspolitikken er det, synes vi, ofte blevet overset, at NATO faktisk har gennemført ganske omfattende beslutninger om reduktioner i atomvåbenlagrene, når det gælder de helt korttrækkende atomvåben og blandt dem de såkaldte slagmarksvåben.

I forbindelse med dobbeltbeslutningen blev der, som vi har hørt, i 1979 truffet beslutning om at trække ca. 1.000 af disse våben tilbage, og i 1983 kom så den anden beslutning, om en yderligere reduktion på 1.400 kortdistanceatomvåben. Det er den beslutning, der kaldes Montebellobeslutningen på grund af den geografiske placering af forhandlingen.

Ifølge NATOs forsvarsminister og også vores egen og den militære øverstkommanderende vil man i 1988, når tilbagetrækningen er gennemført, være nået ned på det laveste niveau, NATOs atomvåbenlagre i Europa har haft i 20 år. Vi andre, der ikke sidder tæt på beslutningsprocessen, må stole på disse tal, og det er der faktisk også grund til.

Ifølge general Rogers' planer vil man i strategien lægge mindre vægt på kortdistancevåben, også fordi de er sårbare og mange af dem helt forældede, også rent strategisk. Dette fremgår bl.a. af en rapport til North Atlantic Assembly, som ikke er blevet draget i tvivl. Det hænger også sammen med en beslutning om at søge gennemført en strategi, der ikke bygger på tidlig anvendelse af atomvåben. Ud fra denne tankegang har man besluttet f.eks. helt at afskaffe de såkaldte atomlandminer, men der synes ifølge tilgængelige oplysninger også at være tale om en vis reduktion af atomartillerigranaterne og flere typer af atomantiluftskyts, der føres frem med forskellige typer af kortdistanceraetter.

Det glæder mig, at forsvarsministeren mener, det er muligt at komme endnu længere ned end til det antal på 4.600, som ministeren nævner, men spørgsmålet er, om der, når man tæller de franske og de britiske med, så ikke snarere er 7.000 tilbage. Alligevel er der altså en bevægelse i den rigtige retning, og så langt, så godt.

NATOs erkendelse af disse kortdistancevåbens i hvert fald delvise uanvendelighed må vi selvfølgelig hilse velkommen. De er sårbare, og mange af dem er, som vi ved, helt forældede. Dertil kommer, at har man dem, kan man meget let forestille sig, at man tvinges til at bruge dem hurtigt, fordi mange af dem er opstillet i den første frontlinje. Nu indskrænker man dem åbenbart, bl.a. for ikke at havne i den situation, som kaldes »Use them or loose them«, som det siges på engelsk, brug dem eller mist dem, men der er et men. Det er meningen at modernisere de resterende kortdistancevåben af atomar art, og samtidig er det tanken at erstatte nogle af de våben, der trækkes tilbage, med avancerede konventionelle våbentyper.

Det sidste spørgsmål er ikke umiddelbart omfattet af forespørgslen til ministeren i dag. Det er derimod en mulig modernisering af de små, korttrækkende atomvåben. Det er

[Lasse Budtz]

socialdemokratiets opfattelse, at disse våben direkte øger faren for en hurtig udvikling af en krig til at blive en krig med anvendelse af atomvåben, og ganske enkelt derfor er vi imod dem. Som så ofte før fremhævet tror vi ikke på en begrænset atomvåbenkrig, men vi mener heller ikke, at disse kortdistancevåben militært set er nødvendige.

Vi har den samme opfattelse af den såkaldte neutronbombe, og den almindelige europæiske modstand imod denne type har indtil nu, så vidt vi forstår, medført, at denne type ikke er blevet stationeret i Europa. Men vi ved, at den hurtigt kan sættes i serieproduktion i USA og desværre også i Frankrig, fordi der er gennemført ret omfattende forsøg med denne våbentype.

En modernisering af den resterende del af de såkaldte små atomvåben, der også omfatter atomvåben, der kan bæres af en enkelt mand, er under alle omstændigheder ikke tilrådelig netop på dette tidspunkt, hvor der forhandles intenst i Genève – i øvrigt også andre steder – om reduktioner på alle områder inden for atomvåbenoprustningen.

Jeg må gøre opmærksom på, at Socialistisk Internationale, der som bekendt er en sammenslutning af de socialdemokratiske og demokratisk-socialistiske partier over hele verden, ganske klart har udtalt sig til fordel for en holdning, der udtrykkelig siger, at man ikke skal opstille nye atomvåben, mens der forhandles, og denne appel gælder naturligvis begge sider.

Vi mener derfor i socialdemokratiet, at det må være dansk politik at arbejde for, at der ikke opstilles nye eller moderniserede atomvåben i Europa. I hvert fald bør regeringen ikke tilslutte sig noget sådant, før folketingets godkendelse foreligger.

Socialdemokratiet er selvsagt opmærksomt på den oprustning, som har fundet sted i Sovjet også på dette område som fremhævet af forsvarsministeren. Vi tager også skarpt afstand fra denne oprustning, fordi den øger spændingen helt unødigt, men vi bliver nødt til at gøre opmærksom på, at der også findes små franske og britiske atomvåben, og de må selvfølgelig tælles med, når man skal bedømme styrkeforholdet.

Jeg skal om lidt udtrykke socialdemokratiets holdning i form af et forslag om motive-ret dagsorden. Denne holdning eller dagsorden ligger inden for formuleringen af 3.

maj-dagsordenen fra 1984. Her pålægges regeringen at støtte et opstillingsstop for mellemdistance- og kortdistanceraketter, således at der kan skabes et bedre grundlag for forhandlingerne. Regeringen pålægges også at virke for en fastfrysning af alle kernevåben for gennem forhandlinger at fremkalde en efterfølgende nedskæring.

Vi synes heller ikke, at Danmark, som ikke selv ønsker atomvåben, kan være med til at anbefale og pålægge venligsindede lande, som vi står i forsvarspagt sammen med, at modtage våben, som vi ikke selv vil vide af. Men hvad de rent konkret måtte beslutte sig til, kan vi selvsagt ikke blande os i, ligesom vi forventer, at de respekterer vores synspunkter og vor demokratiske ret til at have dem.

Vi har set, at udenrigsministeren siger, at der skal være stop for fodnoterne fra dansk side i NATO-communicationerne, og det er der også andre medlemmer af regeringspartierne der siger. Hvis fodnoterne er et udtryk for den politik, folketingets flertal har tilrettelagt, skal der ikke være noget stop. Det er stadig vor opfattelse, at regeringen ikke har gjort nok for at efterleve flertallets politik, og det er bl.a. derfor, vi har denne debat.

Der er dog et enkelt lyspunkt: den danske FN-ambassadør holdt for nylig en tale i FNs 1. komité, hvor han blandt andre rigtige ting sagde, at mellemstore og små lande også har noget at bidrage med til at uddybe dialogen, således at den kommer til at omfatte alle sider af Øst-Vest-relationerne. Det er vi helt enige i. Han sagde også, at Danmark ikke ser noget alternativ til dialogen og samarbejdet, og senere i talen henviste ambassadøren til vores holdninger til f.eks. atomvåbenfri zoner og fastfrysningstanken.

Det var ganske tilfredsstillende for en gangs skyld at opleve en dansk ambassadør i en international organisation gøre rede for den politik, folketingets flertal faktisk står for.

På denne baggrund skal jeg på socialdemokratiets vegne fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Folketinget pålægger regeringen at støtte alle bestræbelser for at undgå enhver udstationering eller opstilling af nye eller moderniserede atomvåben i såvel Øst- som Vesteuropa, herunder kortdistanceatomvåben, atomar-

[Lasse Budtz]

tillerigranater, flybaserede atomvåben og neutronvåben.

Folketinget pålægger endvidere regeringen at sikre, at der ikke i NATO gives dansk tilslutning til en sådan modernisering eller udstationering uden folketingets godkendelse.

Folketinget går herefter over til næste sag på dagsordenen.«

Formanden:

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Også dette dagsordensforslag indgår i forhandlingen.

Eva Møller (KF):

Debatten i dag drejer sig om den såkaldte Montebellobeslutning, dens konkrete indhold og dens faktiske udmøntning i handling. Jeg kan ganske vist godt undre mig en smule over, hvad formålet med forespørgslen er, når man ser på den lange række af spørgsmål, som forespørgerne har stillet forsvarsministeren til samme emne, når man erindrer sig drøftelserne i det udenrigspolitiske nævn om emnet, og når man læser og genlæser alle de communicate af relevant art, der findes om Montebellobeslutningen. Men på den anden side er det jo i et demokratisk parlament altid rart at få lejlighed til at drøfte de spørgsmål, der er af vital interesse for samfundet.

Jeg vil gerne sige, at dybest set synes jeg, at alle partier i dette ting burde hilse Montebellobeslutningen med tilfredshed, da den som bekendt går ud på en ensidig NATO-tilbagetrækning af 1.400 sprænghoveder, en tilbagetrækning, der altså vil finde sted ganske uden betingelser. Jeg vil i den forbindelse også understrege, at det er NATOs formål at bevare freden og at gøre det ved at opretholde netop det styrkemål, der kan afbalancere Warszawapagtens styrker.

Der foregår løbende analyser inden for NATO for at sikre, at dette styrkemål – og kun dette styrkemål – er til stede, for at sikre, at sammensætningen af konventionelle og nukleare styrker er den rette, og for at sikre, at de styrker, der skønnes nødvendige, er placeret bedst muligt, herunder at de er sikre og effektive.

Disse analyser finder bl.a. sted i den såkaldte High Level Group, hvor som bekendt også Danmark er repræsenteret, og formålet

med analyserne er som sagt at opnå en begrænsning i våben og at fjerne alle våben, som ikke er strengt nødvendige; det gælder både de konventionelle og de nukleare våben.

På grundlag af sådanne foreløbige analyseresultater besluttede NATO ensidigt i 1979 at fjerne 1.000 sprænghoveder og traf ligeledes dobbeltbeslutningen af 12. december 1979, hvori det besluttedes, at en eventuel – jeg understreger en eventuel – udstationering af krydssmissiler og Pershing II-raketter skulle ledsages af en tilbagetrækning af et tilsvarende antal eksisterende sprænghoveder. Gruppen fortsatte sit arbejde efter december 1979, og den 27. oktober 1983 kom så den såkaldte Montebellobeslutning, ifølge hvilken 1.400 sprænghoveder skulle trækkes tilbage i løbet af en årrække.

NATO har således alt i alt ensidigt besluttet sig til at fjerne 2.400 sprænghoveder. Det har reduceret det totale antal med ca. 35 pct. og bragt antallet af sprænghoveder ned på det laveste antal i de seneste 20 år.

Det fremgår helt klart af Montebellobeslutningen, at dette antal ikke øges ved en eventuel udstationering af dobbeltbeslutningens mellemdistanceraketter og missiler.

Det ville naturligvis have været ønskeligt, om Sovjetunionen havde gjort noget tilsvarende, men i stedet har de udbygget med stadig flere moderne SS-20ere uden at fjerne nogen af de ældre missiler.

Det fremgår ligeledes af Montebellobeslutningen, at dens udførelse ville blive planlagt i løbet af 5–6 år, og at det er op til den militære sagkundskab efter konsultationer med de direkte berørte lande at udarbejde en præcis plan over tilbagetrækningen og at orientere herom ved de kommende møder i NATOs nukleare planlægningsgruppe, den såkaldte NPG-gruppe.

Det må stå klart for enhver, at en ensidig tilbagetrækning af 1.400 sprænghoveder ikke er helt problemfri. Derfor blev det også i Montebellobeslutningen understreget, at det var væsentligt at sikre, at de tilbageværende sprænghoveder og deres fremføringssystemer var bedst muligt beskyttet og effektive. Det er helt i overensstemmelse med NATOs demokratiske opbygning, at den nærmere planlægning af såvel tilbagetrækninger som placeringer af de resterende sprænghoveder skal ske i et samarbejde mellem de direkte berørte

[Eva Møller]

lande, og at de øvrige NATO-partnere orienteres herom.

Det er for alle i denne sal og formentlig også uden for denne sal bekendt, at det er et grundlag for dansk udenrigspolitik, at vi ikke vil have atomvåben på dansk jord i fredstid. Derfor hører Danmark ikke til de såkaldte »direkte berørte lande«. Vi skal altså ikke være med til at træffe beslutningerne, men vi skal gennem møder i NPG orienteres om opfyldelsen af Montebellobeslutningen, og jeg kan sige, at denne orientering har, som man har kunnet læse i de seneste communiqueer om NPG-gruppens møder, fundet sted. Og vi er dels gennem communiqueerne, dels gennem drøftelser i det udenrigspolitiske nævn blevet holdt orienteret i folketinget, således som grundloven foreskriver det.

Jeg vil gerne understrege, at Danmark ikke er direkte involveret i opfyldelsen af beslutningen, men det er værd at mærke sig, at danske synspunkter blev tilgodeset ved udformningen af selve beslutningen om den ensidige tilbagetrækning af de 1.400 kortrækkende sprænghoveder. Vi har jo nemlig ofte fra dansk side fremført – og det blev også nævnt af hr. Lasse Budtz for et øjeblik siden – at man med de kortrækkende atomvåben kunne frygte, at atomtærsklen kom til at ligge lavt, lavere, end det var ønskeligt. Derfor var det altså i overensstemmelse med danske synspunkter og danske ønsker, at NATO ensidigt har valgt at fjerne 1.400 sprænghoveder af denne type.

Jeg vil gerne sige, at selv en nærlæsning flere gange af Montebellobeslutningen og de efterfølgende communiqueer fra NPG intet som helst siger om neutronvåben. Jeg kan ikke med min bedste vilje finde belæg for forespørgernes bemærkninger herom, men jeg vil da gerne sige, at det konservative folkeparti i denne henseende helt henholder sig til de bemærkninger, som forsvarsministeren er kommet med herom.

Jeg vil afsluttende om Montebellobeslutningen fremhæve, at der ikke med denne beslutning er sket nogen ændring af NATO's strategi. Det er fortsat NATO's formål og NATO's ønske at bevare freden og at gøre det med det mindst mulige styrkemål – og her taler vi om såvel konventionelle som nukleare våben – der kræves for at sikre den nødvendige afbalancering af Warszawapag-

tens styrker og dermed opfylde pagtens afskrækkende mission.

Jeg skal til slut sige, at det er naturligvis på dette tidspunkt, inden jeg har set de motiverede dagsordener på tryk, for tidligt at tage stilling til dem, men jeg vil dog gerne sige, at jeg vil anse det for helt usandsynligt, at vi kan støtte det af SF og VS fremsatte dagsordensforslag, og jeg vil til socialdemokratiet sige, at jeg bemærkede med glæde og ser meget positivt på, at dets dagsorden kan holdes inden for rammerne af 3. maj-dagsordenen.

(Kort bemærkning).

Thoft (SF):

Efter nu at have hørt fru Eva Møller og forsvarsministeren besvare og kommentere det, som er forespørgslens tema, synes jeg, der kan være rimelighed i at gentage dens ordlyd. Det hedder: »Hvad kan ministeren oplyse om NATO's planer for nye og moderniserede kortdistanceatomvåben (...) i Vesteuropa og om NATO's planer om andre kortdistanceatomvåben, herunder general Rogers' planer om neutronvåben?« Det er jo ikke det, debatten har handlet om.

Forsvarsministeren giver os indtryk af – hvis jeg har forstået ham rigtigt – at der overhovedet ikke er taget nogen beslutning om noget som helst, og der er i hvert fald ingen planer om en neutronbombe. Og hvis der er tale om, at der er noget, der skal moderniseres, så drejer det sig om, at der skal sikres lidt vagtpersonale, og at der skal være lidt bedre tyverialarmsystemer. Det er simpelt hen utroligt.

(Kort bemærkning).

Albrechtsen (VS):

Den konservative ordfører var også inde på det synspunkt, at Danmark ikke var direkte involveret i denne sag. Til det vil jeg for det første sige, at det synspunkt må jo bero på, hvordan ministeren besvarer det spørgsmål, jeg stillede, nemlig i hvilket omfang det fælles nordtysk-danske NATO-forsvar kommer til at råde over disse nye våben. Der er som bekendt depoter til udstationering af amerikanske atomvåben inden for det fælles nordtysk-danske NATO-forsvars område, og her kan det udmærket komme på

[Albrechtsen]

tale at placere disse nye våben. Det er den ene ting.

Den anden ting er, at Danmark jo i allerhøjeste grad vil være involveret i det øjeblik, det samlede vesteuropæiske NATO-forsvar aktiveres og overkommandoen over danske og i det hele taget vesteuropæiske styrker dermed overgår til general Rogers. Det skal man lige mærke sig. Det er general Rogers, som jo er så begejstret for disse våben, som i givet fald vil få kommandoen over dem, og den beslutning, han træffer om anvendelsen af disse våben, er der vel ingen der kan benægte i allerhøjeste grad vil involvere alle, som er til stede i denne sal og i det hele taget til stede i denne verden.

Så vil jeg lige nævne det med neutronvåbene, hvor den konservative ordfører sagde, at det kunne vi ikke have fra Montebellobeslutningen. Problemet er, at vi til dato ikke har kunnet få opklaret, hvad der i den High Level Group-rapport, som blev godkendt på Montebellomødet, står om neutronvåben. Det kan være, den konservative ordfører ved det, men jeg ved det ikke. Derimod kender vi alle de oplysninger, som bl.a. general Rogers har givet den amerikanske offentlighed og den amerikanske kongres om disse spørgsmål, og det er det, vores oplysninger baserer sig på.

(Kort bemærkning).

Lasse Budtz (S):

Jeg vil gerne sige til fru Eva Møller, at det drejer sig altså om at gøre noget og ikke blot sætte sig ned med hænderne i skødet og afvente oprustningen.

Socialdemokratiet mener ganske enkelt, at NATO bør have at vide, at folketingets flertal er imod disse våben, at vi er imod deres udstationering, og at vi er imod deres modernisering. Det er meget let at gøre, og det er også meget let at argumentere for, for det er uhyre let at finde talrige amerikanske militæksperters udsagn om, at disse våben i virkeligheden er fuldstændig og aldeles ubrugelige, hvis man ikke ligefrem tilstræber at starte en atomkrig.

Men det, der måske var det mest interessante ved fru Eva Møllers afsluttende bemærkninger, var, at fru Eva Møller med glæde så, at socialdemokratiets forslag om motiveret dagsorden lå inden for 3. maj-dagsor-

denen. Jeg formoder, da fru Eva Møller repræsenterer det konservative folkeparti, altså statsministerens parti, at vi herved kan få en tilkendegivelse af, at man fra nu af vil begynde at efterleve 3. maj-dagsordenen og altså respektere folketingsflertallet. Man undlod som bekendt at stemme til den i sin tid, men nu accepterer man den altså i praktisk politik. Det vil vi gerne se ført ud i livet.

(Kort bemærkning).

Eva Møller (KF):

Jeg skal sige til hr. Lasse Budtz, at vi er da ganske enige om, at det drejer sig om at gøre noget. NATO har jo også netop ensidigt tilbagetrukket 2.400 sprænghoveder. Så kan man diskutere typen af sprænghoveder. Jeg er ikke militækspert – og det tror jeg heller ikke at hr. Lasse Budtz er – så det skal jeg afholde mig fra, men jeg vil gøre opmærksom på, at den anden store pagt opstiller nye og tilbagetrækker ikke ældre, og derfor har NATO gjort noget helt positivt.

Jeg skal måske – selv om det naturligvis ikke er pænt at dryppe en smule malurt i hr. Lasse Budtz' bæger – gøre opmærksom på, at når jeg var glad for, at den af socialdemokratiet foreslåede dagsorden lå inden for dagsordenen af 3. maj, hænger det naturligvis sammen med de ting, jeg har læst i aviserne. Jeg kan undre mig over, at hr. Albrechtsen og hr. Thoft f.eks. altid tager aviserne for sande vidner og som vidne på alting, når jeg ser de dagsordener, som socialdemokratiet ifølge aviserne ville foreslå i dag. Derfor glæder jeg mig over, at denne dagsorden er væsentlig mildere, og at den ifølge socialdemokratiets egen fortolkning holder sig inden for 3. maj-dagsordenen. Jeg skal sige, at det konservative folkeparti og regeringen fortsat respekterer de beslutninger, som folketinget træffer.

(Kort bemærkning).

Albrechtsen (VS):

Vi er meget ofte nødt til, desværre, kan man sige på en måde, at hente vores oplysninger om disse spørgsmål i aviserne. Men en stor del af oplysningerne stammer da også fra den amerikanske kongres, hvor man er væsentlig mere åben vedrørende disse spørgsmål, end man er her i folketinget.

[Albrechtsen]

Jeg synes også, det er noget, som giver stof til eftertanke i denne debat, at det, vi faktisk konkret ved om denne sag, ikke er kommet til folketingets kundskab gennem den besvarelse, som ministeren kom med af denne forespørgsel. Det er ene og alene fremlagt for folketinget, hvad disse våbentyper er for nogle, hvad de går ud på, hvad de indebærer af rækkevidde og sprængkraft osv., fordi vi havde indhentet disse oplysninger i USA og fremlagt dem for folketinget, og det er helt urimeligt, at det skal foregå på den måde. Disse oplysninger burde have været fremlagt her i folketingssalen i dag af forsvarsministeren. Det skulle ikke være forespørgerne, der havde til opgave at fremlægge disse oplysninger. Det var et svar til fru Eva Møller.

Så siger fru Eva Møller, at hun ikke vil gå nærmere ind på indholdet i disse våben, hun vil nøjes med at diskutere antal.

Det er jo rigtigt, at der er etableret et midlertidigt loft i forbindelse med Montebellobeslutningen. Hvor længe det loft rækker, ved vi jo ikke, men der er et midlertidigt loft, og det hænger man sig meget i. Man undgår imidlertid omhyggeligt at gå ind i en konkret diskussion af, hvad det er for nogle våben, som dette her konkret drejer sig om. Det ønsker man ikke at diskutere. Man slår det hen med, at det har man ikke teknisk ekspertise til. Nej, men grunden til, at man ikke har teknisk ekspertise til det, er jo, at vi ikke har kunnet få oplysningerne fra forsvarsministeren.

Thor Pedersen (V):

Indledningsvis vil jeg takke forsvarsministeren for en klar og entydig redegørelse.

Vi ønsker ikke i venstre at bidrage til usikkerhed om dansk forsvars- og sikkerhedspolitik. Vor opfattelse er klar: der eksisterer i dag ikke noget alternativ til det forpligtende fælles forsvarssamarbejde i NATO. Det er værd at erindre, at vi i vor del af verden har ikke alene fred, men også – hvad der er lige så vigtigt – frihed. Vi ønsker ikke på nogen måde at risikere at miste fred eller frihed for os eller vore efterkommere.

At Danmark blev medlem af Atlantpagten i 1949 skyldtes på den ene side Danmarks udsatte strategiske position, klart demonstreret ved besættelsen i 1940, og på den anden side den Øst-Vest-modsætning, som efter den

anden verdenskrig førte til Europas deling. På den ene side de totalitære, udemokratiske systemer og på den anden frie, demokratiske nationer. Selv om meget andet har ændret sig i årene siden, har disse grundlæggende faktorer den dag i dag en sådan vægt, at de må blive bestemmende for dansk sikkerhedspolitik.

Som bekendt er Warszawapagtlandenes konventionelle styrker væsentligt større end NATO-landenes. Samtidig har NATO-landene været uvillige til at betale for en udbygning af de konventionelle styrker, således at de kommer på højde med Warszawapagtlandenes. For alligevel at opnå den helt afgørende nødvendige militære balance i Europa og dermed den nødvendige afskrækkende virkning har NATO-landene valgt at stationere et betydeligt antal amerikanske atomvåben i Europa.

Den afskrækkende virkning har alene til formål at fjerne enhver interesse i Warszawa-pagtlandene for anvendelse af militærmagt mod NATO-landene. Herved sikres såvel freden som friheden i vor del af verden.

Som det er alle bekendt, besluttedes det på Montebellomødet i 1983 at reducere NATOs nukleare lager i Europa med 1.400 spræghoveder i de kommende år ud over de 1.000, der allerede var trukket tilbage i forbindelse med dobbeltbeslutningen i 1979.

Det nukleare lager i Europa vil, som det allerede tidligere er nævnt, med en sådan reduktion være nede på 4.600 spræghoveder, hvilket er det laveste antal kernevåben i Vesteuropa i de sidste 20 år.

Denne reduktion var et ensidigt skridt fra NATOs side, en utvetydig og klar gestus, som desværre ikke er blevet fulgt op af Sovjetunionen. Ikke alene har Warszawapagtlandene siden forøget de korrækkende atomare systemer, men de har også gennemført en omfattende modernisering af disse systemer. Hvis den afskrækkende effekt af det reducerede antal korrækkende våben i NATO-landene skal kunne opretholdes, må der, som for alt andet materiel, ske en løbende opdatering og forbedring.

Jeg skal endvidere her påpege, at de konkrete reduktioner og de mulige forbedringer beslutes nationalt og individuelt af de lande, der har atomvåben i deres forsvar, og ikke, som også fremhævet af forsvarsministeren, af

[Thor Pedersen]

alliancen som sådan og dermed heller ikke af Danmark.

Vi er i venstre tilfredse med ministerens oplysning om, at der ingen planer findes om at udplacere neutronvåben, og at regeringen i givet fald vil forholde sig kritisk over for forslag om deployering i Europa.

Afslutningsvis vil jeg gerne understrege, at det kun vil have en destabiliserende indflydelse, hvis Danmark atter skulle skabe usikkerhed omkring sin forståelse for fælles ansvar i NATO, ikke mindst på et tidspunkt, hvor stabilitet og mindst mulig usikkerhed kun kan virke befordrende på klimaet for igangværende og kommende forhandlinger mellem de to store supermagter, forhandlinger, som vi i venstre ser frem til positive resultater af.

Jeg kan allerede her sige, at med den ordlyd af dagsordensforslaget fra VS og SF, der er oplyst, er det ikke spiseligt for venstre. Derimod skal jeg undlade at kommentere, hvorvidt det af hr. Lasse Budtz på socialdemokratiets vegne fremsatte dagsordensforslag er tilfredsstillende eller utilfredsstillende, men på nuværende tidspunkt skal jeg i det mindste notere, at hr. Lasse Budtz selv konkluderede, at det klart ligger inden for dagsordenen af 3. maj 1984.

Thoft (SF):

Jeg synes, det er en sølle omgang, vi har oplevet i dag. Vi har bedt om at få noget at vide om den oprustning, som er i gang, og vi har absolut intet fået at vide.

Lige siden Montebellobeslutningen i NATO-ministerrådet har der været vidnesbyrd om, at nok besluttede NATO-ministre, sådan som også alle ordførere har omtalt det, at trække 1.400 kortdistancevåben tilbage fra Europa, våben, som i øvrigt var farlige og forældede, og hvis plutonium for resten skulle bruges til nye våben, men samtidig besluttede man et fornyelsesprogram for atomartillerigranater. Den sidste del af Montebellobeslutningen blev bare fortiet, og det gør den altså fortsat, også selv om vi her i folketinget har bedt om at få et rimeligt beslutningsgrundlag. Hvad er det, der foregår?

Jeg tror, at formålet med at trække de 1.400 tilbage netop på det tidspunkt i 1983, samtidig med at man fortiede, at der skulle ske et meget voldsomt udbygningsprogram

for andre typer våben, hang sammen med, at fredsbevægelsen netop var meget stærk i samtlige europæiske lande i forbindelse med udstationeringen af de 572 nye atomraketter.

Nu har forsvarsministeren gentagne gange i spørgsmål fra undertegnede, f.eks. den 12. juni 1985, og i svar til hr. Albrechtsen hele sommeren igennem bedyret, at ministre ikke på noget tidspunkt – altså hverken i Montebello eller andetsteds – har drøftet spørgsmålet om opstilling af et antal neutronbomber eller et antal atomartillerigranater til brug for Lanceraketter og 155 mm haubitsere, og det til trods for at vi har mange klare vidnesbyrd om, at det var noget helt andet, der blev besluttet.

I det vesttyske fjernsyn i en udsendelse med titlen Monitor oplyste chefen for NATOs Europakommando, general Bernhard Rogers, at der mellem Europakommandoen og det amerikanske forsvarsministerium var opnået enighed om, at et antal skulle udplaceres i Europa. Nu er det da muligt, at hr. Rogers har haft en anden plan eller en anden kasket på den dag, og så må det have været kasketten som amerikansk general, for det er han jo, samtidig med at han er NATOs øverstkommanderende. Men det er ikke ligegyldigt, hvad NATOs øverstkommanderende udtaler.

Ifølge TV-udsendelsen, som fandt sted den 3. september i år, skulle udstationeringen ske i flere tempi. Først skulle der anbringes almindelige atomgranater til Lanceraketter og haubitserne, og dernæst skulle de dele, som kunne omdanne dem til neutronbomber, tilgå.

Af samme udsendelse fremgik det også, at den vesttyske forsvarsminister var rendt ind i en strid modvind i forbundsdagen, fordi han den 13. juni – altså samtidig med at forsvarsministeren har givet folketinget tilsvarende og forkerte oplysninger – havde påstået, at USA hverken havde produceret disse spræghoveder eller havde planer om at opstille dem i Europa. Kendsgerningen er jo, at de var produceret – i hvert fald i et antal på 400.

I den amerikanske kongres blev i marts-april måned 1984 afhørt Richard Wagner, som var specialrådgiver for forsvarsministeriet, og han blev afhørt under vidneansvar. I sin i forvejen nedskrevne tale – det, der hed-

[Thoft]

der a prepared statement – sagde han bl.a. – og jeg citerer:

»Indeholdt i ministrenes beslutning om at reducere antallet af atomvåben i Europa« – og så må jeg indskyde: i forbindelse med Montebellomødet – »lå der en godkendelse af et moderniseringsprogram for disse samt tiltag, der skulle forbedre deres sikkerhed og overlevelsessevne, noget, som også moderniseringen af dem vil bidrage til. Som svar på denne godkendelse omfatter vores« – altså USAs – »løbende planlægning naturligvis også den igangværende deployering af Pershing II og krydssmissiler, medmindre fremskridt i våbenkontrollforhandlingerne forsinker deployeringen, en ny taktisk bombe, B-61'eren, den nye 155 mm, og 8" atomartillerigranater samt muligvis en moderniseret mellemdistanceaflysning til en modificeret udgave af Lance og måske også et luftbårent våben til affyring uden for slagmarken. NATO-ministre anbefalede alle disse planer.«

Der står direkte: »NATO-ministers endorsement all these improvements.«

Nu var det jo rart, om vi kunne få at vide: hvad er det for nogle forbedringer, NATO-ministrene har givet tilsagn om eller billiget, for vi har jo også fra en assistent for Caspar Weinberger et svar til hr. Albrechtsen, hvor han i forbindelse med dette vidneudsagn i den amerikanske kongres gør opmærksom på, at udviklingen af de nye 155 mm og 8" granater er fuldstændig i overensstemmelse med den beslutning, som blev truffet af ministrene i Montebello.

I vores øjne, siger den pågældende assistent, Frank J. Gafney, vil de nye artillerigranater øge NATOs evne til at fastholde en nødvendig afskrækkelse over for et Warszawa-pagtagreb.

Hvad er det for nogle programmer, man har godkendt på Montebellomødet, som har været hemmeligholdt, og som forsvarsministeren her, på trods af at vi nu har rejst en forespørgselsdebat derom, ikke har sagt noget om? Hvad er det for programmer, man har tilsluttet sig?

Tilbage står efter min opfattelse fire sæt af problemer.

For det første: hvad gør vi i dette ting for at få halet kendsgerningerne ud af forsvarsministeren? Her tror jeg kun, der er én ting at gøre, og det er at give ham et mistillidsvotum. For hvordan hænger disse beslutninger

sammen med den sikkerhedspolitik, som tegnes af et flertal i denne sal ved 3. maj-dagsordenen og ved en lang række andre beslutninger, et flertal, som gang på gang i de nu 14 eller 15 forespørgselsdebatter, vi har haft, siden den borgerlige regering kom til, har taget klart afstand fra enhver atomoprustning? Som hr. Lasse Budtz så rigtigt og korrekt udtrykte det for et øjeblik siden: det er vigtigt, at dette folketing meddeler NATO, at vi er imod disse våben. Og så er jeg bekymret over, at forsvarsministeren tilsyneladende godt kan sidde i NATOs atomplanlægningsgruppe og give sit tilsagn til et nyt oprustningsprogram og samtidig fortie det her i folketinget.

Det andet problem, jeg synes der er, er: er det i danske sikkerhedsinteresser, at denne modernisering sker? Vil det gøre verden sikrere?

For det tredje: hvordan kan vi sikre, at Danmark ikke ved sin passivitet eller tavshed bliver medansvarlig for en oprustning, som flertallet i dette ting er direkte imod, som det så korrekt blev udtrykt af hr. Lasse Budtz?

Jeg mener, at den dagsorden, som er foreslået af hr. Lasse Budtz, er et klart og præcist fremskridt. Det er sådan, at regeringen ikke vil kunne give sit tilsagn til denne modernisering, uden at det i det mindste har været forelagt folketinget, og jeg føler mig helt sikker på, at der i dette folketing ikke vil være noget flertal for at godkende en sådan modernisering. Jeg synes, at på den måde indeholder den socialdemokratiske dagsorden gode elementer. Problemet med den er, at det kun skal pålægges regeringen at støtte andres bestræbelser, regeringen skal ikke selv tage initiativer. Jeg mener egentlig, at spørgsmålet er, om Danmark skal være lokomotiv for kampen mod atomvåbnene, eller vi blot skal være historiens campingvogn. Der har socialdemokratiet altså valgt rollen som campingvognen. Jeg så gerne, at det var rollen som lokomotivet, men vi er dog med i den rigtige række.

Jeg vil godt til sidst sige, at yderligere atomvåben i Europa vil gøre tingene vanskeligere. Jo flere der besidder atomvåben, jo større er risikoen for menneskelige fejl. Mennesket er jo ikke uden fejl. Jo flere atomvåben der er fremført tæt ved grænsen – og det er der jo tale om for netop de atomvåben, vi her drøfter, slagmarksvåbnene – jo større er

[Thoft]

risikoen for fejl, jo større er risikoen for, at man tager dem i brug på et tidspunkt, hvor det var uønskeligt. Jo mere afhængig man er af disse atomvåben, og jo flere man har, jo nødigere vil man give afkald på dem, og jo vanskeligere vil det blive at få et klart nej til et førstebrug af atomvåben. Resultatet bliver, at atomtærsklen sænkes.

Danmark bør selvfølgelig i NATO-sammenhæng sige helt klart og utvetydigt nej til den såkaldte modernisering, den, som forsvarsministeren forsøgte at gøre til et spørgsmål om, at der skulle uddannes noget mandskab, og så skulle der en enkelt tyverisikring til.

(Kort bemærkning).

Lasse Budtz (S):

Jeg vil bare sige, at vi kan ikke være helt enige med hr. Thoft med hensyn til dette bilhedsprog. Vi mener, det er regeringen, der er campingvognen, for den holder bomstille. Vi vil gerne være den truck, der enten trækker campingvognen eller puffer den og gerne i hastigt tempo.

Stinus (RV):

Debatten i dag kan ses som en direkte fortsættelse af debatten forleden om, hvordan vi sikrer bedre parlamentarisk-demokratisk kontrol med vort medlemskab af NATO. Denne forespørgsel om NATOs planer for nye og moderniserede kortdistanceatomvåben er i høj grad relevant i denne sammenhæng og velegnet til at rejse den debat, som er forudsætningen for en egentlig parlamentarisk kontrol.

Debatten i dag drejer sig om NATOs planer for opstilling af nye og moderniserede kortdistanceatomvåben i Europa, eller endnu mere konkret udtrykt: lige nu om opstilling af W-79 8" atomartillerigranater, som har været i produktion siden 1981, og W-82 155 mm atomartillerigranater, som snart vil være klar til produktion, men mere principielt om alle kommende nye atomvåben, som tænkes udstationeret i Europa. Det såkaldte Montebellomøde, som fandt sted i Montebello i Canada i oktober 1983, spiller en historisk rolle i forbindelse med diskussionen om nye eller moderniserede kortdistanceatomvåben. Deltagere i mødet var NATO-landenes forsvarsministre, og folketinget er naturligvis

blevet orienteret om mødets forløb og resultat af den danske forsvarsminister. Men det er nu ikke helt klart, hvad det var, der blev besluttet på dette møde, og hvad forsvarsministrene gav tilslutning til. Forhåbentlig vil denne debat tjene til at bringe klarhed over dette – selv om man kan have sin tvivl – og tillige slå fast, hvad der kan gives tilslutning til eller ikke gives tilslutning til på kommende møder. Det står fast, at Montebellomødet besluttede at reducere antallet af NATOs nukleare kortdistanceatomvåben i Europa med 1.400 til 4.600. Dette blev af den danske forsvarsminister beskrevet som et nedrustningsskridt. I et svar på et spørgsmål stillet af hr. Albrechtsen sagde forsvarsministeren – jeg citerer fra Folketingstidende 1984-85, sp. 11762:

»at dette antal ... ikke igen ville blive forøget. Der er altså tale om reelle reduktioner«.

Dette har forsvarsministeren sagt igen i dag, og det er blevet yderligere understreget af fru Eva Møller og hr. Thor Pedersen. Hvad forsvarsministeren ikke sagde og ikke har sagt, er, at der er tale om 1.400 gamle atomvåben, som alligevel skal udskiftes. Hvad forsvarsministeren heller ikke sagde, i hvert fald ikke i klart sprog, var, at man på Montebellomødet samtidig besluttede at opstille nye og langt kraftigere våben, endog våben, som kan udstyres med neutronbombevirkning. Her tænker jeg på de før omtalte W-82 155 mm atomartillerigranater, som ved indsættelse af et særligt modul kan bringes til at virke som en neutronbombe. Disse nye granater har i øvrigt en rækkevidde på 30 km og en eksplosionskraft på 2.000 t TNT, eller sagt på en anden måde en effekt og en rækkevidde, der er cirka dobbelt så stor som de nuværende W-48 granater.

Forsvarsministeren har ikke været særlig klar i sine svar på spørgsmål om Montebellobeslutningen. Ministeren har i et svar på endnu et spørgsmål understreget – her citerer jeg fra Folketingstidende 1984-85, sp. 7661:

»at Montebellobeslutningen ikke omfattede beslutning om – eller var gjort betinget af – konkrete forbedringer af det nukleare våbenlager i Europa«.

Ministeren har i et svar på et andet spørgsmål, her citeret fra Folketingstidende 1984-85, sp. 11826 udtalt, at »forudsætningen for, at de vedtagne betydelige reduktio-

[Stinus]

ner af atomlageret i Vesteuropa kan yde det nødvendige bidrag til afskrækkelsen, er, at både leveringssystemer og spræghoveder i den resterende beholdning fungerer effektivt og er bedst muligt beskyttet.»

Ja men hvad betyder det? Er disse udtryk kodeord for en modernisering?

I publikationen »Nuclear Weapons in Europe«, udgivet af North Atlantic Assembly i 1984 hedder det:

»Montebellobeslutningen drejede sig om reduktioner til et mindre, men mere moderne kortdistanceatomarsenal. Således vil, skønt alliancens beholdning vil udgøre 4.600 i 1988, mange af de 4.600 spræghoveder være moderniseret med henblik på at give større rækkevidde, nøjagtighed, overlevelsessevne, sikring og sikkerhed.«

I den samme publikation gør man dog realistisk og forudseende opmærksom på de politiske vanskeligheder, som kan opstå omkring moderniseringen, idet det et andet sted skrives – og jeg citerer:

»Montebellobeslutningen er blevet karakteriseret som endnu en dobbeltbeslutning, idet den omfatter modernisering såvel som reduktioner, men forøget offentlig følsomhed over for alliancens atomvåbenspørgsmål vil kunne gøre moderniseringen af NATOs nukleare systemer politisk vanskelig i en overskuelig fremtid.«

Dobbeltbeslutning, modernisering såvel som reduktioner – disse udtryk er det nok værd at mærke sig. Der var altså ifølge en publikation udgivet i 1984 af North Atlantic Assembly på baggrund af en rapport udarbejdet af en særlig NATO-parlamentarisk komité tale om en dobbeltbeslutning, som omfattede både modernisering og reduktioner – oven i købet nævnt i den rækkefølge – af kortdistanceatomvåbnene i Europa. Der var altså ikke tale om nedrustningsskridt.

I øvrigt synes denne beskrivelse af Montebellomødet at være i eklatant modstrid med forsvarsministerens udtalelse om, at Montebellobeslutningen om reduktioner ikke var gjort betinget af konkrete forbedringer af det nukleare våbenlager i Europa.

Det er også værd at mærke sig rapportens ord om, at offentlig følsomhed over for alliancens atomvåbenspørgsmål vil kunne vanskeliggøre moderniseringen. Det er denne offentlige følsomhed, der nu gives udtryk for, og der er et og andet, som skal opklares.

Hvad skal der ske nu? Eller hvad er det, der er ved at ske?

I henhold til forsvarsministeren vil ifølge Folketingstidende 1984-85, sp. 11827, SACEUR – og det vil altså sige NATOs øverstkommanderende og hans nærmeste stab – efter aftale med de berørte lande »fastsætte de konkrete reduktioner, eventuelt omplaceringer samt mulige forbedringer af de resterende våben på deres område.«

Både i dag og ved andre lejligheder har forsvarsministeren talt om SACEURs konsultationer med de direkte berørte lande eller om SACEURs kontakt med de berørte lande eller om de overvejelser, som nu er i gang mellem SACEUR og de berørte lande. Det vil altså sige, at når disse drøftelser med de berørte lande, dvs. de enkelte lande, er tilendebragt, kan opstilling af forbedrede – og det vil i realiteten sige nye – våben finde sted, selv om forsvarsministeren i et svar til hr. Albrechtsen, Folketingstidende 1984-85, sp. 11763 siger, »at de forbedringer, der kan komme på tale . . . må betragtes som en videreudvikling af bestående typer.«

Vi må stille det spørgsmål, om 155 mm W-82 atomartillerigranater er en videreudvikling eller modernisering af den eksisterende 155 mm-granat med muligheden for at udstyre den med neutronbombevirkning. Og vi må, til trods for hvad forsvarsministeren har sagt i dag, sammenholde dette spørgsmål med udtalelser af NATOs øverstkommanderende, general Rogers, allerede citeret af hr. Albrechtsen, til vesttysk TV, bl.a. gengivet i Berlingske Tidende den 5. september i år, om, at skønt den europæiske opinion er imod neutronvåben, vil de før eller siden blive opstillet i Europa. Det radikale venstre ønsker, at folkettinget og regeringen klart tager afstand fra en sådan politik.

Jeg vil gerne endnu en gang komme tilbage til Montebellomødet og til communiqueet fra dette møde og kæde det sammen med folketingets muligheder eller manglende muligheder for fuld parlamentarisk kontrol med NATO-politikken.

I communiqueet fra Montebello hedder det, at forsvarsministrene »identified a range of possible improvements«. Hvad betyder det? Jeg beder ikke om en oversættelse til dansk, men om en fortolkning, en forklaring på ordenes indhold, for direkte oversat står der jo, at forsvarsministrene identificerede eller fast-

[Stinus]

slog en række mulige forbedringer. Dette må opfattes som noget meget konkret, man giver tilslutning til, og høringer i den amerikanske kongres har da også afsløret, at communiquets ordlyd giver anledning til en sådan fortolkning andre steder.

Folketinget må naturligvis have ret til at spørge: hvad er det, forsvarsministeren på Danmarks vegne har givet tilslutning til? Vi har ikke fået noget klart svar i dag. Til gengæld må vi sikre klarhed med hensyn til, hvad der kan gives tilslutning til i fremtiden, og med dette mål for øje kan det radikale venstre give tilslutning til det af hr. Lasse Budtz stillede forslag om motiveret dagsorden. Hvis denne dagsorden bliver vedtaget, er vi måske alligevel kommet et lille skridt nærmere den parlamentariske kontrol med Danmarks medlemskab af NATO, som vi har drøftet ved andre lejligheder, og sikret, at Danmark ikke uden om folketings direkte eller indirekte vil kunne deltage i nogen form for yderligere atomvåbenoprustning.

Nør Christensen (CD):

Indledningsvis vil jeg gerne takke ministeren for den redegørelse, ministeren gav her i starten af forespørgslen, og tilføje, at det undrer mig, at vi alligevel skal have en debat som denne.

Da socialdemokratiet i 1979 med hr. Anker Jørgensen som statsminister underskrev dobbeltbeslutningen, vidste socialdemokratiet udmærket godt, hvad fremtidens reduktioner ville blive, for i 1979 blev 1.000 sprænghoveder fjernet fra europæisk jord. Hertil kommer de 1.400 sprænghoveder. Jeg havde nær sagt: er det allerede glemt? Man kunne godt få en fornemmelse af det. Det er fra venstrefløjspartiernes side aldrig eller i hvert fald sjældent blevet brugt i denne debat, at disse 1.000 sprænghoveder er blevet fjernet. Tværtimod har disse partier tilsyneladende mere eller mindre bevidst ført befolkningen bag lyset i denne følelsesladede debat. Så kan man spørge igen: hvorfor det? Jo, måske fordi det ikke passede ind i disse partiers kram, at den egentlige og fulde sandhed bliver kendt.

De atomare sprænghoveder vil være nede på ca. 4.600 i 1988. Det er aftalen, og centrum-demokraterne er overbevist om, at den bliver holdt. Det vil sige, at det laveste antal

kernevåben i Europa i de sidste tyve år skal forsvare hele Vesteuropa. Den sikkerhed, vi bl.a. i vort land nyder godt af, er jo netop bygget op omkring den balance, der består mellem Øst og Vest. Vi skal ikke ensidigt nedruste, og det kan vi meget let komme til; i hvert fald hvis det stod til venstrefløjen alene at bestemme.

Men det er ikke i Danmark, vi skal have nukleare våben. Jeg gentager for en sikkerheds skyld, at det ikke er i Danmark, vi skal have disse våben. Jeg gentager det, fordi vi hos CD føler, at det er noget, der skal slås fast, og for så vidt angår Danmarks officielle holdning behøver jeg vel ikke at gentage det.

De 1.400 sprænghoveder, der fra 1983 til 1988 skal fjernes fra europæisk jord, skal SACEUR ifølge aftale med NATOs nukleare planlægningsgruppe planlægge hvornår og hvorfor og i hvilket tempo skal fjernes. Tallet er derfor nede på 4.600, og der er absolut ingen sandsynlighed for, at dette tal forøges. Men alt dette har ministeren tidligere redegjort for. Det må da for enhver være indlysende, at der her er tale om en reel reduktion.

Den dybtgående redegørelse, ministeren netop har givet om Montebellobeslutningen, er der heller ingen grund til for mig at kommentere – alt er sagt. Jeg skal blot gøre opmærksom på, at de sikringssystemer, der er i forbindelse med disse våbentyper, skal forbedres og vedligeholdes for beskyttelse imod eventuelt terroristangreb eller lignende.

CDs holdning til neutronvåben er uændret, siden vi sidst debatterede sagen, og efter at produktionen i 1984 blev indstillet som følge af en kongresbeslutning, burde al snak om disse våben vel være forbi. Der er jo ikke planer om, at de skal deployeres i Europa, og der er ikke tale om, at der skal dele til Europa for at opbevares i depot. Lad os få stoppet al den snak, så vi ikke er med til at skabe uro omkring nedrustningsforhandlingerne i Genève, de nedrustningsforhandlingerne, alle i denne sal ønsker skal give ikke alene et resultat, men et positivt resultat.

Mon ikke vi må se i øjnene, at fjernelsen af a-våben i Europa er en noget ensidig handling? Har Warszawapagten gjort som os? Nej, de har tværtimod opbygget og moderniseret deres kortrækkende atomare systemer. Montebellobeslutningen vil medføre, at vore konventionelle styrker og de resterende ato-

[Nør Christensen]

mare våben i 1988 må være af en sådan styrke, at vi på forsvarlig måde kan beskytte den vestlige frie verden. Den afskrækkelsespolitik, disse våben er med til, er af forebyggende virkning, og denne virkning har indtil i dag betydet, at vi i dette land stadig har vor fred og vor frihed. NATO er jo som bekendt en ikke-angrebsalliance. Det er en forsvarsalliance, og som sådan har den været en fredsbevarende alliance i 40 år. Vi har valgt at indgå i NATO, vi har valgt side, og vi må være en NATO-partner på lige fod med de øvrige i alliancen. Derfor beder jeg om, at vi kan blive fri for alle disse angreb og alle disse negative forespørgsler om NATO-alliancens dispositioner.

NATO er, som jeg sagde, en fredsbevarende alliance, og centrum-demokraterne føler anledning til i dag at sige, at der med de dagsordener, der er foreslået, er sat en cirkel rundt omkring dansk forsvars-, udenrigs- og sikkerhedspolitik. Inden for denne cirkel kan de, der ønsker at gå væk fra midten, bevæge sig nogenlunde frit, men der er altså en afgrænsning.

Hr. Albrechtsen var inde på, at man havde nogle gamle, forældede våben. Uden at jeg har slået tilbage i annalerne fra de debatter, der blev ført dengang, kan jeg ikke forestille mig, at hr. Albrechtsen på det tidspunkt har givet udtryk for, at der var tale om gamle og forældede våben.

Hr. Albrechtsen var ligeledes inde på NATO-flertallet. Jeg skal dybt beklage, at det NATO-flertal, der er i befolkningen, er dalet, men det skyldes en ensidig skrækkampagne, der har været ført – desværre med meget held – mod atomvåbnene.

Hr. Lasse Budtz var inde på, at der fra forskellig side var givet udtryk for, at man ønskede stop for fodnoter. Ja tak, vi ønsker oprigtigt og ærligt et stop for fodnoter. Vi tror ikke på, at det tjener Danmark; vi ønsker i og for sig et totalstop for disse fodnoter. Vi føler ikke, at Danmark har nogen særlig anledning til at være lokomotiv. Jeg gør opmærksom på, at den danske befolkning udgør 1,5 promille af Jordens befolkning. Hvis Danmark skulle være lokomotiv, ville det komme til at gå ualmindelig langsomt.

Den socialdemokratiske dagsorden vil under et gruppemøde, som centrum-demokraterne vil afholde senere i dag, blive gjort til genstand for en grundig og alvorlig drøftelse.

Jeg kan desværre ikke sige, at SFs og VS' dagsorden vil blive genstand for nogen drøftelse overhovedet.

(Kort bemærkning).

Albrechtsen (VS):

Hr. Nør Christensen var inde på en lang række synspunkter om NATO osv. – dem vil jeg ikke komme ind på nu – men hr. Nør Christensen sagde, at jeg ikke, dengang man traf Montebellobeslutningen, havde gjort opmærksom på, at disse 1.400 kernevåben var forældede. Nu er det noget af et fif, hr. Nør Christensen bruger, for hr. Nør Christensen har formentlig så lang en hukommelse, at han ved, at jeg ikke sad i folketinget på det tidspunkt. Men rent bortset fra, at det er et fif, så vil jeg, da jeg ikke kan referere til, hvad jeg selv sagde dengang, eftersom jeg ikke var her, referere til, hvad hr. Lasse Budtz sagde om det spørgsmål under folketingsdebatten den 3. november 1983, Folketingsstidende 1983-84, 1. samling, sp. 1376:

»Vi hilser det meget velkommen, at man på forsvarsministermødet i planlægningsgruppen besluttede at fjerne 1.400 små kernevåben fra Europa, men vi må gøre opmærksom på, at NATOs egne strategier var nået til det resultat, at de var unødvendige og aldeles ubrugelige, og denne nedtagning har intet som helst at gøre med de 572 raketter.«

Det spørgsmål, at disse våben, disse kortdistanceatomvåben, er forældede og var det allerede i 1983, er altså ikke en påstand, som forespørgerne har fremlagt som en bombe i denne sal under denne debat; det er en for længst etableret kendsgerning i denne sag, som har været kendt for alle også i 1983.

(Kort bemærkning).

Lasse Budtz (S):

Det er helt rart at blive konfronteret med sin fortid, når citaterne går den vej, men jeg vil blot spørge hr. Nør Christensen, om han ikke mener, at fodnoter er nødvendige, hvis de udtrykker folketingsflertallets politik, for hvis hr. Nør Christensen ikke mener det, er jeg bange for, at hr. Nør Christensens parti må forlade regeringen.

Kofod-Svendsen (KrF):

[Kofod-Svendsen]

Jeg vil gerne begynde med at takke forsvarsministeren for en, synes jeg, fyldig og nuanceret redegørelse, som mit parti helt ud kan tilslutte sig, og flere af de ting, som forsvarsministeren har understreget, skal jeg ikke her stå og gentage i mit indlæg.

Det er mit partis holdning, at det absolut er ønskværdigt og noget, vi må arbejde for, at NATOs afhængighed af atomvåben i almindelighed og de små taktiske atomvåben i særdeleshed bliver reduceret. Jeg mener, at de små taktiske atomvåben med rette anses for sikkerhedspolitisk destabiliserende, idet man lettere fristes til at indsætte taktiske atomvåben, f.eks. artillerigranater og miner, end de langt kraftigere INF-våben. For dermed kan man let komme ind på det atomare skråplan, hvor indsættelsen fra begge sider af taktiske atomvåben hurtigt eskalerer og måske medfører tidlig indsættelse af INF-våben. Og så mener jeg, situationen er bragt ud af kontrol stik imod NATOs erklærede mål: at tilstræbe så lavt et militært konfliktniveau som muligt.

I spørgsmålet om betydningen af, at NATO reducerer sin afhængighed af a-våben, synes jeg, det er interessant at bemærke, at også ledende personer i NATO-sammenhæng, også i USA, i de sidste år har gjort sig til stærke talsmænd for, at NATO bliver mindre afhængig af a-våben.

Jeg vil først nævne USAs tidligere forsvarsminister Robert McNamara, som jo for et par år siden udtrykkelig satte det spørgsmål under debat, om NATOs atomstrategi og specielt et forsvar af Vesteuropa med a-våben var relevant. Interessant var det, at det netop var McNamara, der med de beslutninger, han tidligere som forsvarsminister havde truffet, rejste denne debat. Dels er afhængigheden af a-våben jo kritiseret af moralske grunde, dels er det hævdet, at et sådant forsvar let kan blive utroværdigt. Jeg synes, de synspunkter, som McNamara har fremført ved mere én lejlighed, er både overordentlig interessante og væsentlige. Men det forudsætter, siger McNamara, at man så er parat til at styrke det konventionelle forsvar, så vi, som det er udtrykt, kommer væk fra den uønskværdige afhængighed af kernevåben.

Det er den udvikling, som mit parti ønsker fremmet; vi skal satse mere på et forsvar baseret på konventionelle våben og så virkelig reducere afhængigheden af a-våben. Der er

sket en reduktion i NATO-sammenhæng, men denne udvikling bør fortsætte.

Vi må virkelig undersøge, hvor det niveau er, hvor vi på den ene side har et troværdigt forsvar imod et eventuelt angreb, men samtidig byggende på konventionelle våben og a-våben, hvor vi har det mindst mulige leje, som er nødvendigt for samtidig at have et troværdigt forsvar. Denne omstilling mener vi er uhyre væsentlig, og vi er glade for, at der også i NATO-sammenhæng sker en sådan drøftelse. For måske kan en omprioritering som den, jeg har skitseret, være det middel, der skal til for at bryde oprustningsspiralen på især a-våbenområdet. Er man kommet i gang med en virkelig reduktion af a-våben, kan det måske blive den vej, som på længere sigt åbner mulighed for en gensidig nedrustning med hensyn til de konventionelle våben. Derfor tror jeg, reduktion af afhængigheden af a-våben kan være vejen frem, og det vil jeg gerne komme med som, skal vi sige mit bidrag under denne debat, idet jeg sluttelig vil sige, at jeg med hensyn til de ting, der specifikt har været fremme om emnet, er dækket ind af forsvarsministeren.

Poulsgaard (FP):

Det er jo kutyme, at man skal gå herop og takke forsvarsministeren, og det har man da også gjort fra alle regeringspartiers side. Jeg ved ikke, om man skal takke forsvarsministeren for, at han som et mandfolk snart mander sig op og siger: I kan rende og hoppe. For det er jo det, man egentlig mener. Det er simpelt hen uanstændigt; det er nu 14. gang, vi diskuterer NATO. Man spilder folketingets tid, og de forskellige politiske ordførere bruger hele taletiden til at stå og hælde en masse vand ud af ørerne.

Det er ikke fantastisk, at VS forsøger det, men det er lidt fantastisk, at SF, som jo er ved at blive et NATO-venligt parti, gør det. SF har jo det problem, om vi nu skal have et forsvar – vi har hørt, at der er drøftelser i gang – de står på den vogn hver eneste gang. Og hvor langt vil det store parti socialdemokratiet så gå? Det er det, hele spørgsmålet drejer sig om. Det er derfor, presseløgen er fuld, fjernsynet er på. Når vi har væsentlige diskussioner herinde, glimrer presseløgen med sit fravær, men når vi skal diskutere dette her for fjortende gang, så kommer de.

[Poulsgaard]

Hvad vil så socialdemokratiet? Det var det, forsvarsministeren skulle spørge dem om. Vil de have en folkeafstemning om NATO? Ja eller nej? For vi kan ikke blive ved med at lade os drive rundt som klovne i mænen her af SF og VS. Hver eneste gang strammer socialdemokratiet en lille tand, og hver gang siger statsministeren: så sluger vi også denne her. Jeg synes snart, vi er kommet derud, at det var på tide, man spurgte befolkningen: ønsker man NATO opretholdt – ja eller nej? Det kunne man tage en folkeafstemning om – for min skyld gerne et valg.

Da mit partis ordfører i denne sag ikke kunne være til stede i dag, har jeg fremført partiets synspunkter, og jeg skal slutte med at sige, at vi selvfølgelig ikke kan stemme for nogen af de dagsordensforslag, der foreligger. Vi behøver overhovedet ikke have noget gruppemøde for at tage stilling til det.

(Kort bemærkning).

Thoft (SF):

Jeg glæder mig da over, at hr. Poulsgaard følger debatten i SF så tæt, men hr. Poulsgaard har nu ikke fattet ret meget af, hvad der foregår. Det, vi diskuterer i SF, er bl.a., hvordan vi får gang i den nedrustningsproces, vi ønsker at fremme.

I øvrigt synes jeg, hr. Poulsgaard som ordfører for sit parti skulle have fortalt os, hvad han mener om den atomoprustning, som er i gang.

(Kort bemærkning).

Poulsgaard (FP):

Uha, hvor må det være dejligt at være frelst! Somme tider kunne man da ønske, man tilhørte den frelste venstrefløj, der hver gang vi andre ikke går med den, siger, vi er krigsliderlige, børnemishandlere, hustrumishandlere, og hvad ved jeg. Hvor er det rart at have sådan nogle frelste synspunkter!

Hvis hr. Thoft kunne opnå, at kvinder fik lov til at marchere i Rusland, i Polen, i Tjekkiet, i alle disse kommunistlande, og hvis man dér kunne få sådan en frisk debat som den, vi har her, så all right. Der er ingen fornuftige mennesker, der ønsker atomvåben, og da jeg gerne vil henregnes til den fornuftige del af menneskeheden, ønsker jeg det selvfølgelig heller ikke, men der er nogle

stykker, der ikke vil være med til en ensidig nedrustning, vi vil ikke bare overgive os til kommunismen på nåde og unåde.

Forsvarsministeren (Engell):

Jeg skal ikke gøre meget for at forlænge debatten. Jeg vil indlede med at fastslå – og det er mest på grund af nogle af de indlæg, der kom fra hr. Albrechtsen og fra hr. Thoft – at regeringen ønsker at fastholde sikkerheden med færrest mulige våben, også med færrest mulige a-våben.

Den beslutning, der blev truffet i Montebello, om reduktionen med de 1.400 spræghoveder var en ensidig beslutning, som ikke – og det vil jeg understrege igen, ligesom jeg gjorde det i mit første indlæg – var gjort betinget af gennemførelsen af konkrete moderniseringer, men forudsætningen var naturligvis, at det reducerede lager, der så blev tilbage, skulle opfylde sin krigsforebyggende mission, og for at det skulle kunne lade sig gøre, måtte de våben, der var, jo kunne fungere mest effektivt og være bedst muligt beskyttet.

Når det gælder den videre procedure, som flere talere har været inde på, er det jo sådan, når vi taler om de konkrete våbensystemer, at det beror på en videre direkte kontakt mellem SACEUR og de pågældende lande.

Montebellobeslutningen var, som jeg har nævnt det, en ensidig beslutning, og den betyder – det synes jeg nok der er grund til at understrege – at vi i Vesteuropa kommer ned på det laveste antal atomvåben i 20 år. Det er også væsentligt, at NATO besidder en gennemtænkt begrundelse for størrelsen, sammensætningen og placeringen af atomstyrkerne i Europa. Det er vigtigt, at de store reduktioner har været mulige, og det er også vigtigt, at der muligvis i de kommende år er åbnet for yderligere reduktioner.

Flere har været inde på det synspunkt, at de våben, der blev trukket tilbage, bare var forældede og uden betydning. Her vil jeg gøre opmærksom på, at den totale reduktion på 1.400 spræghoveder, som blev vedtaget med Montebellobeslutningen, var baseret på meget grundige analyser af, hvilke kortrækkende systemer der vil være nødvendige for at opretholde troværdigheden af NATOs strategi. Det har været det grundlæggende synspunkt, at NATO ikke skulle have ét

[Forsvarsministeren]

atomvåben mere i Europa, end hvad der var absolut påkrævet.

Kriteriet for tilbagetrækningen er således ikke, om de pågældende våben er forældede, men om de er nødvendige, og reduktionerne sker da også, som jeg har været inde på, over et bredt felt omfattende så at sige alle atomvåben, men med vægten på de helt korrækerende systemer.

Hovedparten af de a-våben, vi her taler om, ville fortsat være fuldt anvendelige. Det gælder f.eks. den totale fjernelse af atomminerne, som flere også har nævnt, hvoraf en hel del er af ret ny dato, samt tilbagetrækningen af luftforsvarsmisilerne Nike Hercules, hvis opgave jo overtages af konventionelle systemer.

Jeg tror, det var hr. Albrechtsen, der sagde, at han fandt det kritisabelt, at SACEUR får rådighed over a-våben i krigstid; det var, så vidt jeg husker, nogenlunde på den måde, ordene faldt. Det er i bedste fald en noget mangelfuld fremstilling, hr. Albrechtsen her gør gældende, for brugen af atomvåben vil ske efter en politisk afgørelse på grundlag af konsultationer mellem alliancens regeringer.

Flere har været inde på spørgsmålet om neutronvåbnene, og jeg skal derfor igen understrege, at der ikke findes planer om at udplacere neutronvåben i de europæiske lande. De formodninger, der har været fremme, og som vi jo atter har hørt fremført under denne debat, har ikke noget hold i virkeligheden og heller ikke, at SACEUR skulle have godkendt et særligt arrangement i så henseende. Det fremgik også tydeligt af drøftelserne i forbindelse med Montebellobeslutningen, at neutronvåben ikke var blandt mulighederne for forbedringer.

Hr. Thoft var inde på de udtalelser, som den amerikanske embedsmand fra Pentagon dr. Wagner var kommet med til senatets forsvarsudvalg i maj 1984, hvorefter ministrene i Montebello skulle have tiltrådt – eller for nu at bruge det ord, som hr. Thoft også citerede og anvendte – »endorsed« en række konkrete forbedringer.

Jeg har tidligere oplyst, for jeg har tidligere, så vidt jeg husker, fået spørgsmål med udgangspunkt i disse udtalelser, at det faktisk ikke er i overensstemmelse med det, der skete. Ministrene blev præsenteret for forskellige muligheder, der var til stede for at forbedre de korterelevende våbensystemer,

som alliancen har behov for af hensyn til afskrækkelsen, men der blev ikke truffet nogen form for beslutninger. Der var tale om foreløbige overvejelser, der krævede videre drøftelser, som jeg allerede har nævnt det, på bilateral basis, og det vil sige med de lande, der har atomvåben i deres styrker.

Jeg skal ikke sige meget mere. Der er fremsat to dagsordensforslag, det ene af SF og VS. Det skal jeg ikke kommentere nærmere – det må vi afvise. Hvad angår det andet dagsordensforslag, der er fremsat af hr. Lasse Budtz, har jeg hæftet mig ved de bemærkninger, som hr. Lasse Budtz ledsagede dagsordenen med, herunder også, som flere ordførere har været inde på, at den ligger inden for 3. maj-dagsordenen. Man kan sige, det måske er en lidt overflødig dagsorden, for det siger sig selv, at regeringen støtter, som jeg har nævnt det, at vi opretholder det færrest mulige antal a-våben under hensyntagen til den fælles sikkerhed, og jeg skal på den baggrund opfordre til, at man undlader at stemme til dagsordenen.

Jeg vil dog føje den betragtning til, at man kan andre sig over, at socialdemokratiet i forbindelse med denne debat ikke har ønsket at forhandle dagsordensformuleringer med regeringspartierne. Jeg tror i og for sig godt, man kunne have fundet frem til en fælles formulering, men det har man altså ikke ønsket. Det kan vi sige er lidt besynderligt set i betragtning af det samarbejde, vi jo har på andre områder, når det gælder forsvars- og sikkerhedspolitik. Men det var altså ikke situationen, og det må vi så bare notere os.

Albrechtsen (VS):

Man kan diskutere, om den debat, der har været indtil nu, har været en god debat; man kan i hvert fald fastslå, at ministeren og de borgerlige ordførere ikke på det konkrete plan har bidraget seriøst til den. De spørgsmål, vi har stillet ministeren i forespørgslen og bedt om at få en redegørelse for, har vi faktisk ikke fået noget at vide om. Vi har fået mindre at vide, end vi selv vidste i forvejen, og som vi har gjort folketinget opmærksom på. Det er egentlig temmelig meget for galt, at man af en minister skal have mindre at vide, end man selv i forvejen er i stand til at fremlægge for folketinget. Men sådan er altså tilstanden.

[Albrechtsen]

Men da både SF, VS, det radikale venstre og selvfølgelig socialdemokratiet vil stemme for den socialdemokratiske dagsorden, synes jeg, der er grund til at sige, at resultatet er godt, om end det ikke er fuldt ud, hvad vi ønskede, da vi rejste denne debat, som det afspejler sig i forskellen mellem den dagsorden, vi har foreslået, og den, hr. Lasse Budtz har foreslået. Vi havde ønsket, at der i det endelige resultat lå et klart pålæg til regeringen om udtrykkeligt at meddele NATO, at vi ikke vil have noget at gøre med disse neutronvåben, at de ikke skal til Europa. Men neutronvåbnene er trods alt medtaget i det dagsordensforslag, socialdemokratiet har stillet, og dermed er det gjort til det danske folketings standpunkt og politik, at Danmark er imod neutronvåben, og det synes jeg er et overordentlig vigtigt resultat.

Et andet utrolig vigtigt resultat er, at det ligger fast, at der ikke kan træffes nogen beslutninger i NATO, uden at det danske folketing forinden har været hørt og har truffet beslutning om den danske holdning i denne sag. Det er et meget vigtigt resultat og selvfølgelig også en hovedårsag til, at vi kan stemme for det socialdemokratiske dagsordensforslag.

Der er flere, der har været inde på – og ministeren nævnte det også – at en beslutning muligvis slet ikke skal træffes i NATO-regie, men alene gennem bilaterale aftaler mellem USA og de berørte lande. Det er en tankegang, som er vanskelig at forstå. Jeg kunne egentlig godt tænke mig, at ministeren gjorde lidt rede for, hvordan man forestiller sig det skulle kunne ske på den måde. Det, der er sket, er, at man under atomplanlægningsgruppen i the High-Level Group har udarbejdet rapporter, forelagt dem for NATO-ministrene, givet SACEUR og general Rogers mandat til at gennemføre bilaterale forhandlinger og afkrævet ham løbende statusrapporter med henblik på at kunne indpasse det, der bliver aftalt med de enkelte lande, i en samlet ramme, som ministeren også nævnte det skulle indgå i NATOs styrkemålsplaner gennem senere beslutninger om det. Det kan ikke betyde andet, end at spørgsmålet om disse våbens antal og placering naturligvis indgår i fremtidige NATO-planer. Det ville da være fuldstændig absurd at forestille sig, at de atomvåben, som henhører under SACEURs kommando, ikke skulle

indgå i NATOs planlægning, i NATOs styrkemålsplaner, i NATOs koncepter osv. Derfor må jeg sige, at jeg anser det for utænkeligt, at spørgsmålet, når disse bilaterale aftaler er færdiggjort, ikke under den ene eller den anden form kommer til NATO-ministrenes behandling.

Men det kunne da glæde mig, hvis ministeren er i stand til at sige til folketetinget, at det er fuldstændig utænkeligt, at NATO bliver blandet ind i beslutninger om disse atomvåben, det ville da være glædeligt, men det kan jo ikke lade sig gøre; sådan hænger det ikke sammen. Derfor er det også så vigtigt, at dagsordenen fastslår den forpligtelse, regeringen har til at forelægge folketetinget disse ting.

Så var der to spørgsmål, jeg stillede, som jeg ikke rigtig synes ministeren besvarede. Det ene spørgsmål var, hvordan det dansk-nordtyske NATO-forsvar vil blive involveret, eller helt konkret: hvilke drøftelser er der mellem Vesttyskland, Danmark og USA om placeringen af disse nye våben i det område, som henhører under chefen for enhedskommandoen, der som bekendt er en officer med ansvar over for den danske forsvarsminister, regeringen og folketetinget? Altså hvordan vil det område af Nordtyskland blive berørt? For hvis det er med i disse planer, er det klart, at Danmark er involveret ikke alene i den forstand, at vi også bliver slået ihjel, hvis disse våben kommer til anvendelse en dag, men også direkte involveret gennem ansvaret for enhedskommandoen. Det spørgsmål må nødvendigvis besvares.

Det sidste spørgsmål, jeg stillede ministeren, blev heller ikke besvaret, nemlig hvordan ministeren den ene dag kan sige, at en vedtagelse af SF/VS-dagsordenen vil betyde et brud på Montebellobeslutningerne, og den næste dag kan stå her i folketetinget og bedyre, i modstrid med hvad han tidligere har gjort, at der ikke blev truffet nogen konkrete beslutninger i Montebello, med den tilføjelse, at man alligevel besluttede at iværksætte et moderniseringsprogram.

Men er det ikke rigtigt, at der i hvert fald blev truffet den beslutning på Montebello-mødet, at man godkendte High-Level Group-rapporten? Vi kan ikke få at vide af ministeren, hvad der stod i den rapport, men det ved vi fra anden side efterhånden en hel del om. Vi ved, at ministrene gennem god-

[Albrechtsen]

kendelsen af den rapport identificerede en række mulige forbedringer, men vi ved ikke, om Danmark den dag forpligtede sig på disse forbedringer, sådan som man må forstå ministerens udtalelse om, at en vedtagelse af SF/VS-dagsordenen ville føre til et brud med Montebellobeslutningen. Jeg synes, det er nødvendigt, at ministeren præciserer, hvilken af de to muligheder, der ligger i mit spørgsmål, som er den rigtige: om det var det, ministeren har sagt til pressen gennem de seneste dage, eller om det er det, ministeren har sagt i dag. Med andre ord: om Danmark forpligtede sig dengang og derfor nu skal bryde beslutningen, eller om Danmark står frit over for de kortdistancevåbenbeslutninger, der bliver truffet i den kommende tid. Det må vi nødvendigvis vide.

Lasse Budtz (S):

Jeg skal af forskellige grunde ikke trække debatten alt for længe ud, men jeg vil dog gerne sige, at socialdemokratiet ikke deltager i den undren over, at vi har endnu en debat om kernevåbenproblemer i bredeste almindelighed, som nogen har givet udtryk for, eftersom vi mener, at det emne, vi diskuterer nu, er relevant. Det er relevant af den simple grund, at man i nær fremtid skal tage stilling til disse problemer, som er meget alvorlige, på øverste niveau i NATO-organisationen. Derfor er det altså aktuelt at tage stilling til det.

Vi kan da godt se, at det ville være rart, om vi havde færre debatter om kernevåbenproblemerne. Faktisk vil jeg sige, at det er op til regeringen. Hvis regeringen begyndte at bevæge sig i retning af de partier, som danner flertallet i dette ting på dette område, så ville vi automatisk få færre debatter, og så ville det være naturligt, at socialdemokratiet også forhandlede med partier til højre i salen set herfra om f.eks. dagsordensforslag. Det er helt logisk, at socialdemokratiet kun har et ønske om, at der er den størst mulige politiske bredde bag dansk sikkerhedspolitik. Her kunne regeringen gøre en indsats; indtil nu er denne indsats efter vores mening klart forringet.

I øvrigt vil jeg gerne tilslutte mig det synspunkt, som blev fremført, jeg tror fra hr. Thofts side, nemlig at de våben, vi taler om i dag, på ingen måde tjener til at øge sikkerhe-

den hverken politisk eller militært. Det er helt klart og konstateret af i stribevis af eksperter, at disse våben tværtimod gør den sikkerhedspolitiske situation mere usikker. Det samme er tilfældet med neutronbomben; den gør som våbenart simpelt hen sikkerheden illusorisk; den øger usikkerheden både politisk og militært, og jeg er næsten ked af at måtte sige, at det ikke er rigtigt, at der ikke er planer om at udstationere neutronbomben i Europa. Der er i højeste grad planer i det amerikanske udenrigsministerium om at udstationere neutronbomben i Europa. Og når det til dato ikke er sket, skyldes det kun de europæiske landes reaktion mod disse planer, og det synes jeg er en aldeles glimrende situation, vi dér er havnet i.

Socialdemokratiet tror ikke, at disse våben overhovedet kan benyttes. Nogle af dem kan af rent tekniske grunde ikke benyttes, fordi de er forældede, men vi tror heller ikke, de kan benyttes strategisk, og hvis de ikke kan det, hvorfor skal vi så have dem? Hvis de benyttes, er de jo kun indledningen til en utrolig farlig proces, som formentlig vil ende i ragnarok. Derfor er vi imod også disse kortdistanceatomvåben, atomartillerigranater osv.

Må jeg så i øvrigt gøre opmærksom på, at der med Hollands beslutning om at opstille mellemdistanceraketter – lad os nu se, om den bliver ført ud i livet – er meget stærke kræfter i det hollandske parlament for at få fjernet de kortdistanceatomvåben, som findes på hollandsk jord allerede. Dér har man altså også en forståelse for, at disse våben er unødvendige.

Endnu en gang vil jeg tillade mig ved en af disse debatter at konstatere, at kristeligt folkepartis ordfører, hr. Kofod-Svendsen viser en fleksibilitet, som er i modstrid med de øvrige regeringspartiers. Han viser en imødekommenhed over for nedrustningens og afspændingens nødvendighed, som vi i meget høj grad sætter pris på i socialdemokratiet, og som vi håber ved andre lejligheder, på andre tidspunkter, at kunne skabe et samarbejde omkring.

Vi takker for den støtte til dagsordenen, der er kommet til udtryk, og som vil manifestere sig i den socialdemokratiske dagsordens vedtagelse i morgen, for afstemningen finder jo ikke sted før. Vi synes, det ville have klædt regeringspartierne også at stemme for,

[Lasse Budtz]

det kunne have været indledningen til et nyt, bredt sikkerhedspolitisk samarbejde i folketinget – det vil socialdemokratiet også gerne.

Thoft (SF):

Hr. Lasse Budtz sagde i et af sine foregående indlæg, at socialdemokratiet var imod atomoprustningen, som også folketingets flertal er det, og at vi bør meddele vores NATO-partnere dette klart.

Hr. Lasse Budtz sagde også, at socialdemokratiet ønskede, at Danmark skulle være med i spidsen for at slippe af med disse atomvåben. Er det ikke nogenlunde korrekt citeret?

Jeg synes, at den holdning er meget rigtig, og den er SF meget enig med socialdemokratiet i. Når jeg læser den socialdemokratiske dagsorden og sammenligner den med SFs, ser jeg ikke den store forskel: SF vil pålægge regeringen »at arbejde aktivt for«, socialdemokratiet »at støtte alle bestræbelser for« – jeg kan ikke se den helt store forskel. De næste afsnit er fuldstændig identiske, og i det sidste afsnit vil vi gerne have, at folketinget pålægger regeringen at meddele NATO, at vi heller ikke kan lide neutronvåben. Det har et flertal i tinget jo også tidligere udtalt sig om, så det kan vi måske godt undvære denne gang – det ved jeg ikke. Jeg kan ikke se den store forskel på de to dagsordener, og SF har ingen problemer ved at stemme for den socialdemokratiske.

Jeg synes måske nok, det er synd, at socialdemokratiet, SF, VS og de radikale ikke denne gang kunne have fremsat et fælles dagsordensforslag, for, så vidt jeg kan se, har debatten vist en skillelinie i folketinget, en skillelinie mellem nogle partier, som er modstandere af atomvåben, og som vil gøre noget ved det, og nogle partier, som ikke rigtig kan tage stilling til noget som helst, og som i hvert fald ikke vil gøre noget som helst ved noget. Den skillelinie synes jeg burde være kommet til udtryk i en fælles dagsorden, men skidt nu med det; vi har ingen betænkeligheder ved den socialdemokratiske.

Jeg vil herefter gå tilbage til forsvarsministerens svar i anden runde. Vi fik ikke at vide, hvad det var for et forbedringsprogram, som forsvarsministeren gav sin tilslutning til på Montebellomødet, skønt det er det, hele denne debat har handlet om. Hvilke våben

indgik der? Var der tale om atomvåben, og hvis der var tale om atomvåben, hvad var det så for nogle typer og i hvilken mængde? Var der tale om neutronvåben, og i givet fald hvilke typer og omtrentlige mængder var der tale om? Er det granater og ammunition til fremførselsmidler, som i øjeblikket allerede står i Europa? Risikerer vi, at amerikanerne, sådan som det i sin tid gik med de 572 atomraketter, bagefter kommer og siger: ja men jeres regeringer har jo selv bedt om disse nye våben? Vi har heller ikke fået noget svar på det fra forsvarsministeren.

Jeg mener, at Montebellobeslutningen var det rene humbug, for på den ene side fjernede man en række håbløst forældede og livsfarlige atomvåben, som var blevet udskiftet for længst, hvis det ikke var, fordi man håbede, at de kunne indgå i en byttehandel, og samtidig vedtog man et program for modernisering af korttrækkende atomvåben i omtrent samme mængde som dem, der blev fjernet: nye typer granater med større sprængkraft, større rækkevidde og bedre præcision. Hvis man fjerner 1.400 forældede atomvåben og erstatter dem med 1.000 nye, der kan noget mere, så er der lige så lidt tale om nedrustning, som når det danske luftvåben påstår, at der er sket en nedrustning i det danske luftvåben, fordi man har færre fly end for 20 år siden. De nye kan noget mere; de gamle duede ikke længere.

Regeringen har gentagne gange sagt, at den ønsker at fastholde sikkerheden med færrest muligt våben, men hvad betyder det i praksis? Betyder det, at regeringen vil støtte et stop for ny oprustning? Nej, det gør det ikke. Det betyder, at regeringen støtter udplaceringen af nye atomvåben under dække af, at der er tale om mere sikre og mere beskyttede atomvåben, som om det var et spørgsmål om terroristbeskyttelse, tyverialarmer og mere vagtmandskab. Det minder om debatten i sin tid om de danske midler til infrastrukturprogrammet, hvor forsvarsministeren også forsøgte at forklare, at det var noget med at bygge nogle jordvolde. Jeg synes, at folketinget skulle være kommet ud over det niveau for debatten.

Vi har ikke fået at vide, hvad det var for sikrings- og moderniseringsprogrammer, som den danske forsvarsminister var med til at godkende på Montebellomødet.

[Thoft]

Når forsvarsministeren siger, at der ikke findes planer om udplacering af neutronvåben i NATO, når vi samtidig i tysk TV kan se, at chefen for NATOs Europakommando siger det modsatte, og når vi kan læse det modsatte i militære tidsskrifter og amerikanske kongresrapporter, så kan man jo selv vælge, hvad man vil tro. Men vi spurgte altså ministeren, hvad han kan oplyse om disse planer, og svaret hænger fortsat i luften. Vi har fortsat ikke fået noget at vide.

Forsvarsministeren (Engell):

Jeg aldrig været i den situation, at jeg har set hr. Thoft forlade denne talerstol som en lykkelig mand, der var tilfreds med de besvarelser, jeg gav, så jeg er nok igen i den situation, at jeg ikke vil være i stand til at tilfredsstille hr. Thofts særdeles omfattende spørgelyst.

Jeg har i virkeligheden allerede besvaret nogle af de ting, hr. Thoft var inde på. Jeg besvarede sidst spørgsmålet om de våben, der skulle fjernes – det forhold, at der altså ikke for alles vedkommende var tale om meget gamle våben, men tværtimod om våben, som var effektive, og for nogles vedkommende nye våben, så sådan er der så meget. Jeg kan jo godt svare på de samme spørgsmål igen og igen, men dér må jeg henlede hr. Thofts opmærksomhed på Folketingstidende, hvor han kan se de besvarelser, jeg rent faktisk har givet.

Hr. Albrechtsen var inde på spørgsmålet om, hvad der havde stået i aviserne, og hvad jeg måtte have ment, hvis jeg havde sagt det sådan og sådan. Dér må jeg igen sige, at jeg her to gange har givet en redegørelse for Montebellobeslutningen og dens indhold. Det er det, jeg synes hr. Albrechtsen skulle hæfte sig ved, og måske i mindre grad lægge vægt på formuleringer, der måtte være skrevet i den ene eller den anden avis. Jeg ved ikke, hvad det er præcist, hr. Albrechtse referer til, men det er mine synspunkter, jeg har givet udtryk for i disse to indlæg.

(Kort bemærkning).

Albrechtsen (VS):

Jeg tror, jeg har gjort ministeren opmærksom på, ellers så gør jeg det nu, at disse udtalelser om regeringens synspunkt har jeg bl.a. set trykt i Jyllands-Posten, og jeg går ud

fra, at de er et ganske præcist referat af, hvad Jyllands-Posten har fået oplyst fra rege-
ringskilder.

Så vil jeg sige, at jeg jo ikke kan få besvaret de spørgsmål, jeg stiller. Vi har prøvet i 3 år, nej, 2 år vel efterhånden, at finde ud af, hvad der egentlig blev besluttet, og hvor forpligtende det, der blev besluttet på Montebellomødet, var. Vi ved det fortsat ikke. Efter en forespørgsel om den selv samme sag ved vi det fortsat ikke. Vi har kunnet indkredse en lang række af de ting, som er blevet besluttet på Montebellomødet, og som senere har været under gennemførelse i SACEUR og gennem de forhandlinger, der finder sted, men hvor forpligtende Danmark har deltaget i en konkret beslutning, får vi så muligvis aldrig opklaret. Det, vi så i hvert fald kan sige dertil, er, at uanset hvor forpligtende den beslutning har været dengang, så er Danmark fra i morgen ikke med i den.

Det samme må gælde for et andet spørgsmål, som jeg heller ikke fik besvaret fra forsvarsministerens side, nemlig spørgsmålet om de våben, der placeres under enhedskommandoens område. Det er jo et spørgsmål, der direkte involverer Danmark. Men når det spørgsmål ikke kan besvares, må det da i hvert fald stå klart, at der ikke under enhedskommandoens område skal placeres atomvåben, som enhedskommandoen får noget som helst med at gøre i forbindelse med disse planer. Så meget må i hvert fald stå klart.

Vi kan ikke få et svar på det, men det er jo så pålagt ministeren at sikre, at der ikke sker noget, som ikke må ske på det område.

(Kort bemærkning).

Thoft (SF):

Forstod jeg forsvarsministerens svar ret, når han sagde, at der for nogle af atomvåbenenes vedkommende var tale om nye våben? For det var ikke det indtryk, ministeren gav i første omgang. Nu har vi dog fået bekræftet, at der er tale om nye atomvåben. Det var egentlig også det, hele forespørgselsdebatten har handlet om. Nu får vi altså på falderebet og i allersidste øjeblik i en sidebemærkning ministerens kommentar til, at der også for nogles vedkommende er tale om nye atomvåben.

I sin indledende runde sagde ministeren, at de forbedringer, der kan komme på tale,

[Thoft]

må betragtes som en videreudvikling af bestående våbentyper samt forbedrede konventionelle støttesystemer og foranstaltninger til bedre beskyttelse, herunder også mod terrorister. Der kan blive tale om mere solide konstruktioner, avancerede alarmsystemer samt forbedret uddannelse af vagtpersonale og tilsvarende. Ja men venner, hvad er det for en debat, vi har om ny oprustning på atomkordistanceområdet i Europa, som bliver et spørgsmål om uddannelse af vagtpersonale! Det er jo ikke det, vi diskuterer, hr. forsvarsminister.

(Kort bemærkning).

Nør Christensen (CD):

Hr. Thoft sagde: hvad er det for en debat, vi har. Jeg vil bare sige til hr. Thoft, at jeg er meget enig med ham. Jeg tror, det var Kierkegaard, ikke det konservative medlem af folketinget, men Søren Kierkegaard, der engang sagde, at den, der gifter sig med tidsånden, bliver hurtigt enke. Jeg er overbevist om, at SF og VS hurtigt vil blive enker. Gad vide, hvordan det vil gå socialdemokratiet. Der kan vel kun blive tale om græsenkestand af en eller anden slags.

Hermed sluttede forhandlingen.

Fjerde næstformand (Ole Vig Jensen):

Som tidligere meddelt vil afstemningen om de fremsatte forslag om motiveret dagsorden først finde sted i mødet i morgen.

Den næste sag på dagsordenen var:

3) Første behandling af lovforslag nr. L 66:

Forslag til lov om sundhedsvæsenets centralstyrelse m.v.

(Fremsat 6/11 85).

Sammen med denne sag foretoges de under punkterne 4-5 på dagsordenen opførte sager, nemlig:

4) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 37:

Forslag til folketingsbeslutning om oprettelse af patientklagenævn.

Af Tove Lindbo Larsen (S) m.fl.

(Fremsat 7/11 85).

5) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 39:

Forslag til folketingsbeslutning om oprettelse af patientklagenævn og en patientombudsmandsinstitution.

Af Tommy Dinesen (SF) m.fl.

(Fremsat 7/11 85).

Lovforslaget og beslutningsforslagene sættes til forhandling.

Forhandling

Indenrigsministeren (Britta Schall Holberg):

Jeg vil gerne starte med at konstatere, at et væsentligt udgangspunkt for den samlede drøftelse, som vi nu skal i gang med, er regeringens forslag til en ny lov om sundhedsvæsenets centralstyrelse m.v., som jo bl.a. indeholder forslag om oprettelse af et særligt patientklagenævn.

Samtidig skal vi drøfte to beslutningsforslag fra henholdsvis socialdemokratiet og socialistisk folkeparti om oprettelse af patientklagenævn. Man kan med god ret, synes jeg, spørge: hvad er nu meningen med, at vi skal have to ekstra forslag på? Hvorfor kommer de nu en dag efter, at regeringen har fremlagt sit udspil, som vi jo i foråret var blevet enige om at afvente? Men det er selvfølgelig blot en lille krølle på debatten. Det havde måske været mere naturligt at tage diskussionen om regeringens forslag, men nu ligger disse forslag her altså.

I regeringen finder vi, at de to beslutningsforslag kun lægger op til løsning af en del af problemerne omkring de centrale sundhedsmyndigheders organisation og virkemåde. Der er ikke taget højde for, at der er et generelt behov for en modernisering af de centrale sundhedsmyndigheders organisation og en revision af den gamle lov fra 1932 om sundhedsvæsenets centralstyrelse.

I det lovforslag, vi har til førstebehandling her, er der i modsætning til disse to beslutningsforslag lagt op til en helhedsløsning: modernisering af reglerne om sundhedsstyrelsens virksomhed, præcisering af det parlamentariske ansvar for varetagelsen af de centrale sundhedsmyndigheders opgaver, styrkelse af patienternes og sundhedspersonalets retssikkerhed ved oprettelse af et særligt nævn til at behandle og afgøre klager fra patienter uafhængigt af indenrigsministeren

[Indenrigsministeren]

og uafhængigt af sundhedsstyrelsen. I regeringen mener vi, at disse ting hører så tæt sammen, at de bør gennemføres under ét.

Det glæder mig at konstatere, at forslagsstillerne og regeringen er enige om de grundlæggende principper for, hvordan et klagesystem bør se ud. Det første princip er, at klagesystemet skal være tillidvækkende; naturligvis, havde jeg nær sagt. Det er i regeringens lovforslag sikret ved, at klagerne afgøres, ikke af sundhedsstyrelsen, men af et uafhængigt klagenævn og ved at inddrage lægmænd i afgørelserne, sådan at selvdømmet afskaffes.

Det andet princip er, at klageinstansen naturligvis også skal fungere effektivt og korrekt. Dette er i regeringens lovforslag sikret ved at inddrage juridisk ekspertise i afgørelserne og ved, at man får en formand, der opfylder betingelserne for at være landsdommer.

Vi kan nok også være enige om, at systemet for det tredje skal sikre retssikkerheden, og lad os ikke glemme, at det ikke kun er retssikkerheden for den, der klager, men så sandelig også for den, der klages over. I sidste ende er der jo tale om, at det, hvis der er begået fejl, kan resultere i, at den, der klages over, fratages retten til at udøve sit erhverv, og det er en ganske væsentlig ting. Dette med retssikkerheden er sikret ved et centralt klagenævn og dermed ensartethed for både borgerne og sundhedsvæsenets personale.

Endelig vil jeg også fremhæve, at der er grund til at være på vagt over for, at det klagesystem, vi nu bygger op, ikke bliver et stort og bureaukratisk system. Det må det efter regeringens opfattelse ikke blive.

De samme hensyn er derimod ikke tilgodeset, synes jeg, i socialdemokratiets og i SFs beslutningsforslag, og dette vil jeg gerne uddybe.

For det første finder jeg ikke, at det klagesystem, der lægges op til af forslagsstillerne, sikrer den nødvendige ensartethed i bedømmelsen af klagerne. Klagefeltet inden for sundhedsområdet tegner et så forskelligartet billede, at de lokale klagenævne med det begrænsede antal sager, det enkelte nævn trods alt ville få, ikke vil have mulighed for at fastlægge en ensartet praksis, hvilket både klagerne og lægerne må have krav på.

På samme måde spiller en forsvarlig oplysning af sagerne naturligvis en væsentlig

rolle for retssikkerheden. Sygdomsbehandling foregår i dag på et højt specialiseret niveau, og det skal vi være meget glade for. Vi har mulighed for at blive behandlet af læger med meget høj faglig indsigt inden for den lidelse, der nu er tale om. Vi har således i dag 20 grundspecialer og et antal grenspecialer. Det kræver derfor betydelig indsigt at kunne trænge ind i en sag og få den oplyst på en sådan måde, at der er et forsvarligt grundlag for at kunne vurdere, om den pågældende læge har levet op til de faglige krav, der må og skal stilles. En ekspertise, der er i stand til at trænge til bunds på disse områder, har vi allerede i dag direkte i sundhedsstyrelsen eller igennem de mere end tyve konsulenter, som sundhedsstyrelsen rådfører sig med. Socialdemokratiet foreslår, at embedslægen skal høres. Ja men han er jo ikke ekspert på de mange specialer. Han må spørge i sundhedsstyrelsen. Sikken en omvej det ville være, hvis vi lavede systemet på den måde! Hvorfor så ikke fortsat benytte sundhedsstyrelsen, der både har den faglige ekspertise og har erfaring i at forberede sagerne, som i regeringens forslag?

Samtidig hermed kan vi sikre lighed i afgørelserne ved et centralt patientklagenævn, og denne lighed er fundamental også for patienterne. Det er også en enkel løsning, som udnytter ressourcerne hensigtsmæssigt. Det sker slet ikke i SFs forslag, hvor man foreslår, at de lokale nævn skal have egne sekretariater.

Der kan være grund til at trække frem, at den kritik, der har været rettet mod sundhedsstyrelsens behandling af klagesager, primært har rettet sig mod – sådan som vi også tidligere har drøftet det i dette ting – at sundhedsstyrelsen selv traf endelig afgørelse i sagerne. Kritikken – og en sådan vil der altid være ved behandling af klagesager, det skal vi i øvrigt være opmærksom på – har derimod i mindre omfang gået på den måde og den sagkundskab, som sundhedsstyrelsen har behandlet sagerne med. Det kan ikke understreges nok: i det system, som regeringen foreslår, er patientklagenævnet ikke bundet af sundhedsstyrelsens indstilling.

Det er også et ganske stort apparat, forslagsstillerne vil stille på benene, og det vil næppe skabe større tilfredshed. Det mener jeg derimod det mere enkle system, regeringen foreslår, vil gøre.

[Ebba Strange]

baggrund.

Derfor finder forslagsstillerne, at tiden nu er inde til, at folketinget opfordrer regeringen til at iværksætte en egentlig kriminalpolitisk reform.

Betænkning nr. 806/1977 om alternativer til frihedsstraf har ligget på folketingets bord siden 1977, uden at der er kommet andet ud af den end forsøg med samfundstjeneste. Og dette har ikke engang haft en reduktion af fængselsafsonere som konsekvens.

Forslagets formål er at nedbringe antallet af fængselsafsonere og at sætte alternativer i stedet. Dette formål søges opnået med forskellige midler:

1. Kortere frihedsstraffe gennem kombinationsdommene og udvidet prøveløsladelse.
2. Nye sanktionsformer, f.eks. fritidsafsoning og alternativtjeneste og udvidet anvendelse af samfundstjeneste.

Derudover foreslås de indsattes rettigheder forbedret gennem indførelse af aflønning for udført arbejde, organisationsret og stramme regler for ikendelse af disciplinærstraffe.

Endelig foreslås oprettet regionale tilsynsråd, der har ret og pligt til at følge forholdene i anstalterne.

Disse initiativer forudses ikke at medføre øgede udgifter for det offentlige, da reformen forudsætter, at der sker en omfordeling af pladser og bevillinger gennem nedlæggelse af anstaltspladser og overførsel af midler til alternativtjenester.

Med disse bemærkninger anbefaler jeg forslaget til tingets velvillige behandling.

Den første sag på dagsordenen var:

1) Spørgsmål om meddelelse af orlov til og indkaldelse af stedfortræderen for folketingsmedlem Ove Jensen.

Tredje næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Den pågældende har søgt om orlov i henhold til forretningsordenens § 42, stk. 3, litra c.

Hvis ingen gør indsigelse, vil jeg betragte det som vedtaget, at der meddeles den pågældende orlov som ansøgt fra og med den 14. november 1985, og at stedfortræderen indkaldes som midlertidigt medlem. (Op- hold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

2) Indstilling fra udvalget til valgs prøvelse.

Forhandling

Tastesen (S):

Folketinget har nu vedtaget at meddele orlov til et medlem og at indkalde stedfortræderen.

Som ordfører for udvalget til valgs prøvelse skal jeg tillade mig at gøre indstilling om, at stedfortræderen godkendes som midlertidigt medlem af folketinget.

Hr. Ove Jensen er valgt i Ringkøbing amtskreds, og i anledning af hans orlov indkaldes 1. stedfortræder for fremskridtspartiet i denne amtskreds, pelsdyravler *Svend Blæsbjerg*.

Udvalget til valgs prøvelse har i et møde i dag behandlet denne sag, og jeg kan herefter på udvalgets vegne afgive følgende:

Indstilling

Pelsdyravler Svend Blæsbjerg godkendes som midlertidigt medlem af folketinget fra og med den 14. november 1985.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Udvalgets ovennævnte indstilling vedtoges enstemmigt med 128 stemmer.

Den næste sag på dagsordenen var:

3) Fortsættelse af forespørgsel nr. F 4 [afstemning]:

Forespørgsel til forsvarsministeren [om NATOs planer for nye og moderniserede kortdistanceatomvåben i Vesteuropa og om NATOs planer om andre kortdistanceatomvåben].

Af Albrechtsen (VS) og Thoft (SF).

(Forespørgslen anmeldt 8/10 85. Fremme af forespørgslen vedtaget 15/10 85. Første del af forespørgslen (forhandlingen) foretaget 13/11 85. Forslag om motiveret dagsorden fremsat 13/11 85 af Albrechtsen (VS) og Thoft (SF), forslag om motiveret dagsorden fremsat 13/11 85 af Lasse Budtz (S)).

Tredje næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Forhandlingen blev sluttet, og vi går til afstemning.

Afstemning

Forslag om motiveret dagsorden af Lasse Budtz (S) (se forrige møde)

vedtoges med 67 stemmer (S, SF, RV og VS) mod 4 (FP og FD); 57 (KF, V, CD og KrF) stemte hverken for eller imod.

Hermed var følgende forslag bortfaldet:

Forslag om motiveret dagsorden af Albrechtsen (VS) og Thoft (SF) (se forrige møde).

Hermed sluttede forespørgslen.

Den næste sag på dagsordenen var:

4) Spørgsmål om fremme af forespørgsel nr. F 11:

Forespørgsel til statsministeren [om, hvorledes regeringen agter at følge resultaterne af FNs kvindekongres i Nairobi op].

Af Helle Degn (S), Knud Østergaard (KF), Ivar Hansen (V), Ebba Strange (SF), Niels Helveg Petersen (RV), Nør Christensen (CD), Albrechtsen (VS) og Steffensen (KrF).

(Forespørgslen anmeldt 8/11 85).

Tredje næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Hvis ingen gør indsigelse mod fremme af denne forespørgsel, betragter jeg tingets samtykke dertil som givet. (Ophold). Det er givet.

Den næste sag på dagsordenen var:

5) Forespørgsel nr. F 9:

Forespørgsel til miljøministeren:

»Hvilke oplysninger kan miljøministeren give om regeringens prioriteringer i miljøpolitikken?«

Af Leif Hermann (SF), Ritt Bjerregaard (S), Lone Dybkjær (RV) og Lenger (VS).

(Forespørgslen anmeldt 23/10 85. Fremme af forespørgslen vedtaget 30/10 85).

*Begrundelse***Leif Hermann (SF):**

Baggrunden for denne forespørgsel, som er anmeldt af fire partier, der udgør et flertal her i salen, er ikke alene, at miljøproblemerne trænger sig på med større og større styrke, hvorfor der kan være behov for en lidt mere generel miljødebat. Baggrunden er også statsministerens bemærkninger i åbningstalen, hvor statsministeren fremhævede, at regeringen ville fortsætte med en aktiv og effektiv miljøpolitik. Senere i åbningstalen sagde statsministeren om miljøpolitikken, at opgaven hele tiden er at søge en brugbar balance, og jeg tror oven i købet, statsministeren sagde »og rimelig balance mellem det, vi opnår, og omkostningerne ved at opnå det«.

Det er en meget præcis beskrivelse af de problemer, der grundlæggende gør sig gældende i miljøpolitikken: hvad koster det, og hvad får vi for det?

Miljøministeren har endvidere den 9. oktober i Politiken skrevet om prioriteringsproblemet, og som miljøministeren siger i denne artikel: »En prioritering, der altid kan diskuteres«.

Netop denne diskussion er det her umiddelbart før vedtagelsen af finansloven vigtigt at få, ikke fordi dette skal være en finanslovdebat på et enkelt område, men fordi regeringen skal vide, hvad den gør i forhold til folketingsrådet med den prioritering, der også fremgår af finanslovsforslaget for miljøministeriets område.

Bag enhver prioritering ligger naturligvis en politisk stillingtagen, og det er den og dens konkrete udslag, der efter forespørgslerens mening er til debat i dag. Foreløbig velkommen i det grønne!

*Besvarelse***Miljøministeren (Chr. Christensen):**

Den debat, vi her skal have, er en prioriteringsdebat, og det er fornuftigt en gang imellem at tage sig tid til at stoppe op midt i det hele, ryste enkeltsagerne af sig og forsøge at se på det hele på én gang. Vi har brug for overblik, dels over, hvad vi har udrettet, dels over, hvad vi nu vil i de næste år. Derfor er denne forespørgselsdebat ikke uvelkommen.

I pressen og i den øvrige offentlige debat er der tendens til på miljøområdet at fokusere på enkeltsager. Det er ofte sager, hvor hårde, kontante miljøinteresser er truet, men i